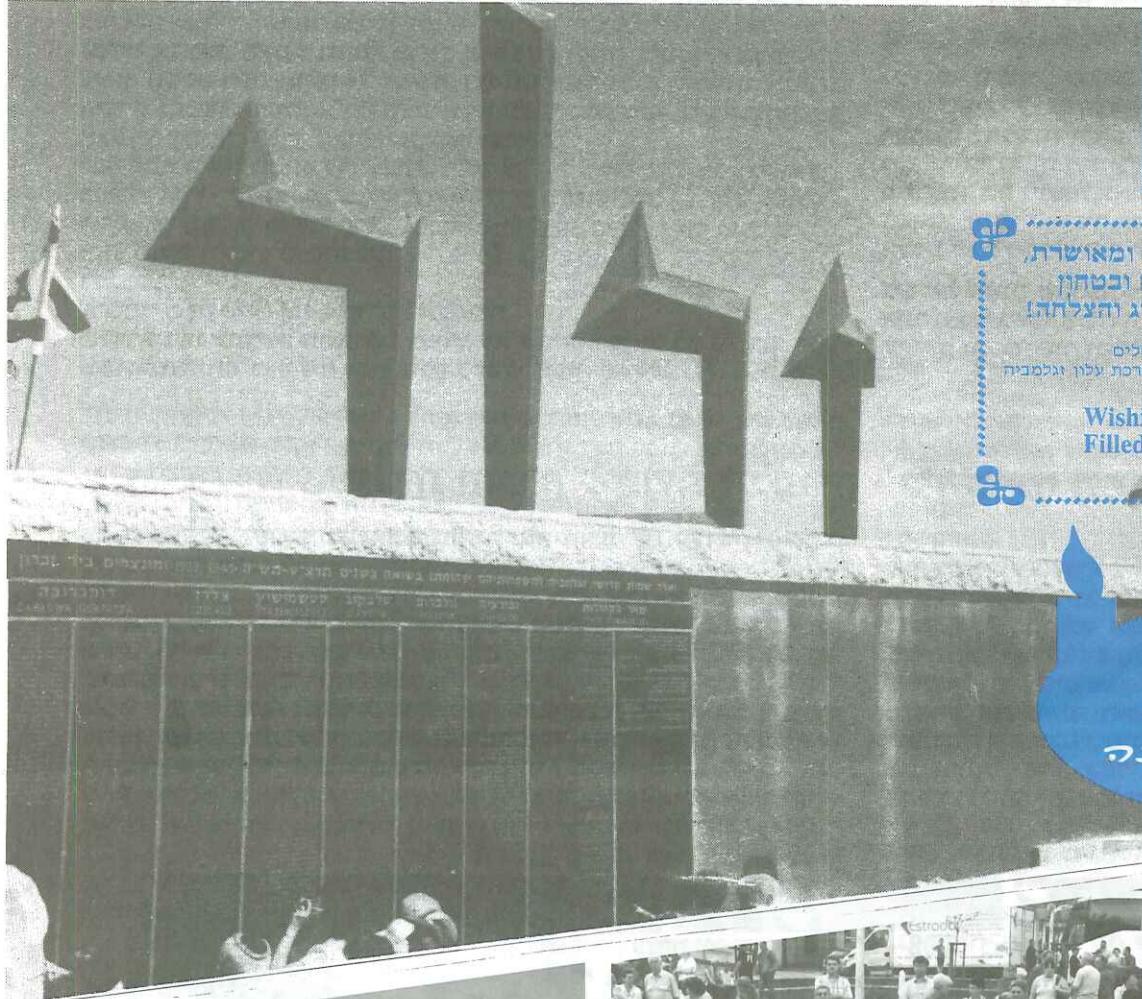

עלון זגלמבייה זאגלאםבייר ציינונג

ميدעון מס' 23 תשרי תשס"ט ספטמבר-אוקטובר 2008
Zaglebie (Zagłębie) Newsletter, September-October 2008

אוגוסט 2008 - משלחת צה"ל בכיכר גיבורי הגטו בבדין

August 2008 - IDF delegation at the
Ghetto Hero's Square in Bedzin

אוגוסט 2008 - יוצאי זגלמבייה רוקדים הורה בצלדץ'

August 2008 - Hora dance in Czeladz

ארגון עולמי של יוצאי זגלמבייה
Zagłębie (Zagłębie) World Organization

שנה טבה ומאושרת,
שנת שלום ובטחון
שנת שגשוג והצלחה
באותם
סהילות הארונות ומפעליות עלון זגלמבייה

Wishing you a Wonderful Year
Filled with health, and inner peace!
Zaglebie World Organization

קהילות זגלמבייה

Będzin
Sosnowiec
Dąbrowa
Zawiercie
Czeladź
Siewierz
Sławków
Wolbrom
Dańdówka
Golonóg
Grodziec
Kazimierz
Klimontów
Ksawera
Łagisza
Maczki
Milowice
Modrzejów
Niemce
Niwka
Piaski
Porąbka
Strzemieszyce
Wojkowice
Zagórze
Ząbkowice
Kromolów

ארגון יוצאי זגלמבייה. רח' פרישמן 23 ת"א 63561, ישראל. טל: 03-5270919

Zagłębie World Organization 23 Frishman St. Tel Aviv 63561, Israel. Tel: 972-3-5270919
אתר האינטרנט של ארגון יוצאי זגלמבייה: zaglebie-world.org

היגיון 650 שנה לבז'ין is celebrating its 650th anniversary
מימין: דוד פלג, רודולב בראן, הרב גמן ואברהם גריין

Right: David Peleg, Radoslaw Baran, Rabbi Vagman & A. Green
גבירותי ורובות, עשרים שנה אנו יוצאים עם משלחות לוגלביה. כמו שהשתתפ כל המשלחות ואך מעבר לכך, אני יכול לומר שהחלה התקומות הרבה גם בעקבות החנוכה וגם בחישוםינו בין הפולנים ועל כך אנו מודים לשפטנות האזרע, לראשי הערים ולעוישים במלאתה. יותר עוד מה לעשות, ואת העשייה הנופפת, אנו בני הדור הראשון, נצטרך במהלך הזמן להעיר לדורות הבאים. אנו מקווים ואך בטוחים שילדונו וכדנו יעשה זאת בצדורה הטובה ביותר ומשכו את המסורת בה המשלון.

לקראת השנה החדשה אני מברך את יהודיז' זוגלביה מכל הדורות ובכל אתר ואטור בשנת שלום וברכה.
מי ייון ותכלת השנה וקלותה ותחל שנה וברכותיה.
abraham green - יונ"ר הארגון

ידידי וחברי, אנשי זוגלביה,
בימים אלו מסתיימת שנת תשס"ח ובאה עליון לטובה שנת תשס"ט.
בסוף אוגוסט שבנו, משלחת בת מעלה מ-70 איש, מסייר שורשים
בזגלביה. בין המשתתפים אנשים מישראל, אירופה, ארצות הברית,
קנדה ואוסטרליה.

מטרונה העיקרית של המשלחת לפולין היא, עלות לקברי אבות, להתייחד
עם הקרובים, לבקר באושוויץニア ההרינה של יהודיז' זוגלביה, לסייר
באטרים היהודיים השונים בעיר ווישובי זוגלביה וממנו לבקר במקומות
המנורים של הורינו ומשפחוותינו.

השנה הסרנו את הלוט מעל לוח הנצחנה בבית הספר רפפורט בבודין.
במושיאן סוסנובץ נערך תערוכה על יהדות סוסנובץ לפני המלחמה
ובתקופת השואה. בתערוכה הושקה עבודה רבה וכן היא מעניינת
ומכובצת.

בבודין, החגוגת השנה 650 שנה לקיומה, התכנסנו באולם העירייה וטיירנו
על העבר היהודי במקומות. ממש צאנו לטקס מרשים שהתקיים בכיכר
גיבוריו הגיעו במלאות 65 שנה לחיסול גטוות זוגלביה. הטקס התקיים
בנוכחות שלגריר ישראל בפולין ונציגי השלטון הפולני. בטקס נלו חלק
יחידה בבאית פולנית וחיליל צה"ל שהגענות היהת ביזמת חברי זאב
ליירן. הטקס ריגש אותנו עד דמעות, במיוחד, בעת ניגינת התקווה, אמרת
הקדיש והנחת הזרים על ידי קציני צה"ל ונציגי הממשלה. בערב התארחנו
אל רח' העיר שנفرد מעתנו בארוחה תנינית.

לפני שעזבנו את האזור ערך עבורה ראש עיריית צ'ילדי' קונצרט לצלומים
בכיכר העיר שרו וגנו שירים יהודים וישראלים. רקדו לצלילי
הكونצרט יחד עם תושבי המקום. בסיום האירוע, העניק ראש העיר צ'ילדי'
אות הוקרה למוניק טבסקי על פועלו באחזוקת בית העלמין היהודי
במקומות.

ערב מרגש זה סיים את ביקורנו בזגלביה.
כשהר הגענו לורשה התארחנו בביתו של שגריר ישראל בפולין דוד פלג,
שענה לשאלתנו בעניינים שבין פולין יהודי וישראל.

עצרת הזיכרון ליהדות זוגלביה - כ"ו בניסן תשס"ח 1 במאי 2008

שגרירות פולין בישראל, רוזסלב בראן – ראש עיריית בוגדן, נתן ולך –
מ"מ ראש עיריית תל-אביב יפו ואברהם גריין – יו"ר ארגון זוגלביה.
במהלך הטקס הוסר הלוט מעל האנדרטה של נצ"ר אוחנון, עליה חקוקים
שמותיהם של אוטם נופלים במלחמת השחרור מיליצאי זוגלביה שהיו
שריד אחרון למשפחות שנרצחה כולה בשואה.
בתכנית האמנציפציה החפיע אנטמלב ה"ר' רעננים", בקטעים מתוך המופיע
"מוסרשה לירושלים", מיליט: דודו ברק. מוסיקה ובימי: יאיר קלינגר.
את הטקס הנחו, כמוני, שני בני הדור השני לילוצאי זוגלביה: ורדה
גריברג (טוביאש) ושלמה קרייב (קרביבנסקי).

עצרת הזיכרון לשואה ולגבורה וטקס ההנחיות עם קוזשי זוגלביה
נערך השנה בסימן 60 שנה לעצמאות ישראל.
את י"ד הזיכרון במודיעין נחשף אלפים: ארבעה דורות לילוצאי
זוגלביה, שרים, חברי כנסת, אישי ציבור, מפקדי משטרת וצבא בכירים,
קובוצת חיילים על מפקדים ואורחים רבים, ביניהם, זוגלביה
שהגיעו מארה"ב, קנדה וairoפה.
הפיילת החתיריה נאמרה מפני החזון הצעאי הראשי לשעבר – אריה
בראון. יצחק גריינרט, סגן יו"ר הארגון אמר "יזכור", ובאמירת קדיש
התכבד מר צבי לנדו, נזבר הארגון.
נשוא דברים: אבי דיכטר – השר לבטחון פנים, אגニיאשקה מישבסקה –

עצרת יום השואה תשס"ח – 2008 במודיעין
Yom HaShoa memorial service in Modiin

משמאל: השר אבי דיכטר ואברהם גריין ביד הזיכרון במודיעין
Left: Minister Avi Dichter & Abraham Green in Modiin

אגニיאשקה מישבסקה – שגרירת פולין בישראל, בעצרת
Agnieszka Magdziak-Miszewska – Polish Ambassador to Israel

תודה לך"ל על הסיווע בארגון התקופ.
תודה למיר يولזרי על הסיווע בהשתתת התרבים ביום השואה.

מדליקי המשואות

משואה ربיעית
הדסה קנטור - מי שהייתה אחראית לטקס שנערך במשואה, לכבוד וותיקי הפעלים דאו.

רלי טוביאש ודיצה אופנהיים – מנהחות הטקס הראשון במודיעין ובמשואה.

משואה חמישית

שלמה גראור – יייר סניף חיפה של הארגון וותיק הפעלים.
צחיק טורנר – פעיל וותיק בסניף ת"א שעיסתו מרובה.
ישראל לרנר – יליד בנדין, ממקימי קבוץ נצר סירני. אחיו שלמה לרנר, מנהיגי גורדוניה בזולמבה, חתום על מכתבם האחרון של צעירים הגטו אל מנהגי היישוב בארץ ישראל.

משואה ששית

פעילי למל – מקים אטר גלבניה באינטראנס
דב פניני – רואה החשבון של הארגון
יונה קובו – עורכת עלו זולמבה

משואה שביעית

לייזר יורק – נכדו של יוסי עובד, המפעיל בהאנדרות ומזה שני עשרים, את הדלקת המשואות.
רחל לוי – בתו של צבי לנDAO גובר הארגון.

עומר פנחס ודינה גרין – נכדו של אברהם גרין, יייר הוועדה המארגנת המצויצמת להקמת יד הזיכרון.

ארציות – תשעה באב תשס"ח

כאשר באו לנחים אותי המילימ השכיחות ביוטר היו "היה חזקה". מעוזי לא חשבתי על עצמי במונחים של חולשה וחזקה. אך האירוזים שפקודוני גורמו לי לחושב על אנשים נס במושגים אלה. ואז, הדוגמא הטובה ביותר שameda לנגד ענייני היו הניצולים, ביןיהם הורי. אנשים שידעו חזקה פנימית מה היא, שרתמו כוחות אלה לעליה, לבנייה אישית, להתעצמות לאומיות ואך להתרומות הרוח.

נאמר שאין לשפטו אדם עד שלא מגעים למוקמו. ואני, בשעה שקיים נלח מנני, הרגשתי קרובה לניצולי השואה יותר מתמיד.

מאז שאני שכרת את עצמי, נצולי השואה היו חלק בלתי נפרד משפחתיינו דומה לעלה מתריסר שנים שאני לוקחת חלק פעיל בע Familot של ארגון יוצאי זולמבה. עם זאת, המות קרבני אליו יותר מכל מעשה אחר.

מהרגע החוא, הבני, ולא רק במילים, את תעכומות הנפש להם נדרש דור ההורגים על מנת להמשיך חיים כרגע. שום דבר אין רגיל. הרגיל עבר מני העולם לפני עשרות שנים, אך הזיכרון הצורב שלו חי וקיים ומקשה על חיי הימים. החיים "שלאחר" הם העדות החותכת, להתגשות מילוט הניחומים ולברכות שאמרו: "היה חזקים".

חווקם זה הוא עניין חידה אך עקר גבורה!
אליה אבידוב
אליה היא בתם של בנימין שלזינגר (בנדין) וחנקה ווירניך (סוסנובי)

במלאות עשרים שנה להקמתו של אתר הזיכרון היהודי זולמבה הולדקן המשאות, השנה לזכרם ולכבודם של העושים במלאה בעבר ובהווה.

משואה ראשונה

ד"ר אהוד פרור – בנו של פרופ' יהושע פרור ע"ה, יו"ר הוועדה הציבורית להקמת יד הזיכרון.

לייאו אוון – נכדו של ד"ר אריה בן טוב (הסנברג) ע"ה, סגן יו"ר הוועדה הציבורית להקמת יד הזיכרון וייר הארגון.

מרילה פזר – ממתכני יד הזיכרון.

משואה שנייה

לרון ובר וקרן גינגראס – נכדיו של יצחק גינגראס, סגן יו"ר הוועדה המארגנת המצויצמת להקמת יד הזיכרון ואחריה הביעו.

יצחק פג'ר – בנו של מוניק מג'ר, חבר הוועדה המארגנת להקמת יד הזיכרון וגובהה.

צבי צים – בנו של נתן-נתק צים ע"ה, חבר הוועדה המארגנת להקמת יד הזיכרון ומצריה.

משואה שלישית

צבי לנגר – יייר הוועדה הטכנית להקמת יד הזיכרון.
נטע דניציגר ואורי ברק – נכדיו של צבי דניציגר ע"ה שעמל על אנדרטת ה"זיכור".

אלק וינרייך – גיסו של יולק נשרי ע"ה, יוצר מפת השיש בכניסה לאתר.

גם השנה, ככל שנה, התקיימים על פי המסורת הנוהגה בארגונו, יארציות לקדושים זולמבה בט' באב, ה-10 באוגוסט, 2008. חברי הארגון התכנסו לציון ולהזכיר בטקס את יהודי זולמבה אשר הובילו למחנות החשמדה.

יום תשעה באב נקבע כיום האזכור לקדושים זולמבה, מאחר וביום זה גורשו אוחזוני היהודים מגטו זולמבה ע"י הגורמים ב-1943 לאושוויץ.

אל הטקס הגיעו חברי הארגון אשר שרדו את המحنות, חברי מדור שני ושלישי.

החزو, אריה בראון, קרא פרק תהילים, לאחריו נשא את תפילת אל מלא רחמים. צבי למDAO אמר קדיש עם אזכור שמות כל קהילות זולמבה.

יייר הארגון, אברהם גרין, סקר את פעילות הארגון בשנה האחרונה בתקווה לשיתוף פעולה פורה עם בני הדור השני והשלישי.

אייזי גינגרס דבר על הקשר לפירשת השבוע.

איילה אבידוב נשאה דברים בשם בני הדור השני.

מדברי אלה אבידוב בט' באב...

הפעם נשאים דברי אופן אישי, פרטני, שונה מהפעמים הקודומות בהן דרבתי בפומבי.

הסיבה לכך היא אבלי האיש שלי. השנה אבידוי את בעלי. הצער והיגיון הובילו אותי לחושב על הורי ועל חברי ששדרו את השואה. האנשים שידעו צער, שכול, מכואבים ו יותר מכל געוגעים.

"srcza moja" – הלב שלי תערוכה חדשה של האומן יוסי למל

בתערוכה קודמת, נסע יוסי עם אביו דב ברנד, יליד בנדין וניצול אושוויץ, למחנות אושוויץ ווקסנהאוזן, שם הוא הצלם במדים אסיר מהתקופה, ואת התוצאות עיבד לשורה של כרזות חזקות, כאשר כל האסירים המופיעים בהן הם שכפלים של עצמו.

י.ס. ל.מ.
YOSSELE MEL
SERCE MOJE
08.24.08 2008
MUZEUM
NARODOWE
W POZNANIU
ה@yahoo.il הלאו פינן

בתיה למל – גרפינקל נולדה בשנת 1928 בעיר בנדין וגדלה במשפחה אורתודוקסית בת 12 נשות אשר נמנתה עם חסידי רוזומסק.

בשנת 1934 עברה המשפחה לרח' מודז'יבסקה שם עברה עליה ילדותה.

עם פרוץ מלחמת העולם השנייה וכבוש בנדין הצלחה המשפחה למלות התנאים הקשים להשר ביחס עד לחודש מרץ 1943. אז הועברה בתיה באישון לילה למחנה עבודה גלאנו-באדי – קוזובקה ומשם הועברה למחנה לנגבניבילאו.

בתחילת 1945 נלקחה בתיה יחד עם אסירות המנהנה לצעדות המוות. בלילה הראשון הצלחה להמלט והסתתרה בתור נערה נוצריה בשם ברברה רוטה בכפר בטודז'יס. כל שאר בני ובנות משפחחת גרפינקל נלקחו לאושוויץ בקייז 1943.

לאחר תום המלחמה עלה לישראאל והונגייטה לחה"ל, ליחידת הצנחנים.

65 שנה לאחר מכן חזרה בתיה לביתה שברחוב מוזזיבסקה בלוויית בנה יוסי למל ונכדתה נועה בת ה-8. מיום הולocaust זכתה נועה לכינוי "srcza moja" (לב שלי – בפולנית) כפי שנזכרתה בתיה עי"א אמה.

כיום חיה בתיה בירושלים עם בעלה ברנד דב למל, השכן שגדל ברחוב מודז'יבסקה 44 ולהם 3 ילדים 1-9 נדים.

יוסי למל, אמן כרזות וויטר וותיק בתהום הפרסום והעיצוב הגרפי בארץ, שיזהר באמצעות בנו נועה את סיפורה וזיכרונותיה של אימו בתיה ומשפחתה שאינה; סיפור הדירה, חצר המשחקים, השוק, הרחוב והטירה של עיר חולצתה.

בתערוכה שנפתחה ב- 8.8.08 במוזיאון הלאומי בעיר פוזנן בפולין מוצג סיפור איש זה בנוסף לבעזרות פוליטיות וחברתיות פרי יצירתו של יוסי למל שנעשה במהלך השנים האחרונות והוצע בתערוכות ובגלריות ברחבי העולם.

ואלה שמות...

זהויות שמותיהם של קרבנות צעדה מות הקבורים בקבר אחים בפולין

ואלה שמות... תחקיר וכתיבת: נעמה גליל, יונה קוּבוֹן

"ברבותיהם, מכל המהומות המסתוריניות לאושוויץ, כל פונה ומונת, גנרו המוניות ים ולילה, לילה ויום... והגנסיות, שומריו הצעושים... זה..."
את הדרכיהם בידיהם. ידכו אש-מקלעים בנחלים, והשلغים בלש את שלדי גוויותיהם." (ק.צטניק, סלמאנקה*)

שם או ידוע

יהודי שהגיע לאושוויץ בטרנספורט מבנدين ב-17 בדצמבר 1943.
בגינו, עבר את הסלקציה וקבל את המספר - 169204.

הטרנספורט:
ב-17 בדצמבר 1943 הגיעו בטנספורט מבנدين 800 יהודים, גברים ונשים, למחנה אושוויץ. בהגינם, לאחר הסלקציה, 92 גברים קבלו את המספרים 169139 – 169230 נשים את המספרים 72060 – 72228 והתקבלו כאסירים במנהה.

הנותרים, 539 בני אדם נשלחו מידית לתאי הגז ונרצחו.
על פי המסמכים שרדתו לאושוויץ ניתן לשחזר חלק משמות האנשים שהגיעו מבנدين בטנספורט הניל' ובעבר את הסלקציה:

Auschwitz no. & Name

169139 - Blakowski Abram
169145 - Szmul
169148 - Chmielnicki Arnold
169154 - Frytz Dawid
169155 - Fischer Harry
169157 - Frochzwajg Dawid
169160 - Gutman Moses
169161 - Gutman Majer
169163 - Gutman Abram
169165 - Golenzer Szalama
169166 - Holander Chaim
169168 - Jungerwird Simon
169170 - Krakowski Jakob
169175 - Klisman Chaim
169177 - Klepfisz Abram
169178 - Klepfisz Rudolf
168179 - Krakowski Abram

Female:

72065 - Aniołkiewicz
72068 - Burko Rosia
72073 - Brotkiewicz Rachela
72105 - Schneidemann Fela
72109 - Goldberg Malka
72110 - Goldberg Fela
72117 - Goldblum Maria

Auschwitz no. & Name

169181 - Lubling Heinrich
169188 - Medownik Abram
169193 - Nowak Szulim
169195 - Orlowski Mieczyslaw Israel
169197 - Olsztajn Pinkas
169199 - Politowski Didia
169200 - Piekarski Izaak
169201 - Pilc Kalman
169203 - Polaski Chaim
169204 - Unknown
169209 - Sieniawer Szlama
169210 - Sala Josef
169213 - Selinger Jakob
169221 - Wielduk Michael
169223 - Wiśniewski Perce
169224 - Wimmer Herman

72119 - Gunberg Taube
72154 - Minc Zofia
72173 - Rafalowicz Hanka
72174 - Rafalowicz Fela
72175 - Rakower Thea
72188 - Szlenska Lea

Yoel Tintpulwer - B 3376

יואל טינטפולוֹר נולד ב-18 במרץ 1896.

ב-2 באוגוסט 1944 נשלח טינטפולוֹר לאושוויץ מחנה לעבודת כפייה בקיילצה (Kielce). בהגינו, עבר את הסלקציה וקבל את המספר - B. B הרישום האחרון שלו במסמכים הוא מ-24 באוגוסט 1944, מחנה טשביזונקה (Trzebionka), אחד מחנות אושוויץ III. על פי המסמכים, מופיעה משפט טינטפולוֹר בשלושה מוקדי חיים בפולין: וורשה, במדוי-סוסנוביי ולוז'ו.

הטרנספורט:

ב-2 באוגוסט 1944 הגיע לאושוויץ טרנספורט מהמחנה לעבודות כפייה ליהודים בקיילצה. בהגינם, לאחר הסלקציה, 547 קבלו את המספרים: B 3449 – B 2903

החלשים ואלה שלא היו כשירים לעבודה נשלחו לתאי הגז ונרצחו. ...

אנו פונים לכל אדם הנחשף לסיפור העיטה וקרבנותה – אם יש בידיכם מידע נוסף על האנשים ובני משפחותיהם, אנא העבירו אותו לידי ושם. יהיה בכך מושם תרומה משמעותית למשימה החשובה של חישוף הפנים והשמות של קרבנות השואה ולימילוי הជיו של "כל איש יש שם". ...

באתר האינטרנט של יד ושם מופיע הסיפור המלא:

<http://www1.yadvashem.org/shemot/index.html>

להוספה מידע: נעמה גליל, 050-9902283 יונה קוּבוֹן, 050-5674323 yona.kobo@yadvashem.org.il naama.galil@yadvashem.org.il

* ק.צטניק, יהיאל דינור – פיניר והינו אחד ממייצלי צעדה מותות המתוארת כאן. ניצולים נספחים מיותר זღמלבה של צעדה מותות המתוארת לעיל – יולק נשי ז"ל, צבי דנציגר ז"ל וזאב לירון יבדל"א.

** לרישימת קרבנות שווה, ראה עמי 14 בגלוי זה.

בבית הקברות הנוצרי בעיר קשיאויניצה, בפולין, מרחוב כושא וחץ מסעה מאושוויץ-בירקנאו, ניצבת מצבה. היא נבנתה מעל קבר אחים בו נקבעו 45 אנשים, קרבנות צעדה מות. שיצאה ב- 18 בינואר, 1945 ממחנה אושוויץ בירקנאו בכוחו מערב. שלא כמו קורבנות אחרים של צעדה מות, נרצחים אלה זכו לקבר. הכומר המקומי פאבל ריש החליט לקבר את הקרבנות ולתעד את "שמותיהם" – מספרי האסירים שנחקרו על רוחותיהם. הכומר הורה לקובן לרשות את המספרים, ומסמך אותנטי זה שומר בארכיו אושוויץ. העתקו מופיע במויאן לתולוזה השואת ביד ושם.

בעת יציאתם, קיבל האסירים שמייה, חתיכת לחם ו קופסת שימורים אחת לכל ארבעה צעדים. הם נאלצו ללבת עשרה קלומטרים בקורס העז ומידונטראה ואכלו שלג כדי להרגיעו את הרעב. אסיר שתש כוחו והשתהה מעט, נורה מיד בידי אנשי הס"ס.

לאחר צעדה של 59 קלומטרים, הגיעו האסירים לתחנת הרכבת בעיר גליביצה, שם הגיעו על קרונות רכבות פתוחים. הם הוסעו במשך שעות בקורס של 20 מעלות מותח לאפס ו Robbins מהם הגיעו למות. עם עצירת הרכבת המשיכו שומריו הס"ס לחצעד את האסירים שלא קיבלו מזון מזוה שלושה ימים. ב-22 בינואר הם התקרבו לעיר סמוך לישובים מליני וריבניך. עם כניסה לתוך העיר החלו השומרים לעזוק כי פרטיזנים תוקפים את השיירה והחלו בירי לעבר האסירים. השיטה התמלא בהרוגים ובפצעים.

ב-26 בינואר וב-12 בפברואר התקיימו הלווותיהם. מלך מהגניות והובאו בעגלות בידי תושבים מקומיים ממילני לבית הקברות בקשיאויניצה.

קיים של קבר האחים היה יוזע לחוקרים ולחלק מצורכי פולין. בעקבות סיור של שירות הביטחון הכללי במקומות, הועלה על ים הרעיון לנשות וליהות את הנרצחים על פלטforms שנחקרו על המצבה ולהציג מצבה במקום שתישא את שמותיהם. וזה שמו הцентр של מיזם חשוב זה שככל מהותו היא – "לכל איש יש שם".

בחוק יד ושם (התש"י, ג, 1953) נקבע בסעיף 2: "תפקמדו של יד ושם הוא לאסוף את זכרם של כל אלה מבני העם היהודי שנפלו ומסרו את נפשם, נלחמו ומרדו באויב הנאצי ובעוזריו ולהציג שם וזכר להם...".

גם היום, למעלה מ-60 שנה לאחר השואה, יד ושם ממשיק במשימה לשחזר את השמות וגთ ספרו他们会 של כל היהודים אשר נספו בשואה.

בפניה ראשונית לארכיו אושוויץ התברר כי 26 מהנקברים הם יהודים מגרמניה, צ'כיה, צרפת, הולנד, פולין והונגריה. 6 מהנקברים היו אסירים פוליטיים פולנים והאחרים – בני לאומיים שונים. מלך מספרי האסיר הועתקו ככל הנראה בchorה שגיה, דבר המקשה על זיהויים.

עד עתה זהו 25 מבין הנרצחים, מהם 18 יהודים*. התחקיר שנערך ביד ושם התבצע תוך שימוש במקורות המידע הקיימים במקום: ארכיוון, דפי עד, פנקסי קהילות, ספרי זכרון ועוד. באמצעות מקורות מידע אלה הצליחו לבנות את סיפור החיים של חלק ניכר מהיהודים שמותיהם זוחו. ...

מסע שרים

קלה זלצ'ר (לונדר) בככר גיבוריו הגטו בבדזין

Kala Zelzer (Londner) at the Ghetto Hero's Square in Będzin

יום שלישי - בנדין.

ראש עיריית בנדין, ביקר השנה בארץ והזמין את חברי הארגון להגיע לבנדין ולהיות נוכחים בחגיגות 650 שנה לעיר. אלום המילאה בעירייה היה מלא מפה לפה. חברי המשלחת נתבקשו לספר על ילוותם. הם עשו זאת בהתרוגשות רבה. בשעה 11 החל הטקס בככר הגטו בקמיאנקה. ליד האנדרטה ניצב משמר כבוד של הצבא הפולני.

ב-180 חיליל צה"ל, חברי משחתת "עדים במדים", צעדו לתוך הככר כשלגיל צה"ל והודיעו נשאים בראש הטור. מעבר לככר צעדו שתי פלוגות של הצבא הפולני בלוי תזמורת צבאית. התהרגשות הגיעה לשיאה בקרב חברי המשלחת, כאשר התזמורת נגנה את המנון, וחיליל צה"ל הצטרפו לשירת התקווה.

היה לי הכבוד לומר קדיש במקומם זה, כאשר חיליל צה"ל עונים "אמון".

בית הספר רפפורט, נבנה בתחילת המאה ומשמש את היהודי העיר בנדין.

הוזמן לטקס הסרת לוט מעל לוח זכרון המציאן את העבר. את הלוט הסירו ניצה בן-נון וסמדר סולמוני.

יעקב מנדלבסקי ע"ה, אביה של סמדר, ספר לבנו את שארע בעצתם המוטה מאושוויז לגורסרוון. הוא צעד ייחוד רפפורט, מנהל בית הספר. רפפורט כלש מאפיסט כוחות. מנדלבסקי תמן בו ואח' אותו לבב יפול. אבל כוחו של רפפורט לא עמד לו והוא נפטר בדורותוי. ברוגעים אלו ניגש אל מנדלבסקי חיליל גרמני והכה בראשו בקט של רובה.

ליד אנדרטות בית הכנסת הגדול של בנדין שנשרף, נערכ טקס התהיהות, הונח זר ע"י יוצאי העיר בנדין וחברנו גוף צימבלר התקבב באמירות קדיש. לא רחוק מבית הכנסת, במעלה הנבעה, עמדת יהודים סבבו עלו באש. הקומר נמלטו היהודים שכبية הכנסת ובתי היהודים סבבו עלו באש. הקומר מציסלב זבצקי פתח להם את השערם. זבצקי הוכר כחסיד אומות העולם. על הקיר החיצוני של הכנסתה קבוע לוח המספר את אשר אירע. יצחק טורנר שניצל מן הריפפה ההיא ומוצא מקלט בכנסיה, הינה זר במקומות.

בערב הוומנו לאורה להכבוד חגיגות 650 שנה להווסודה של העיר. אברהם גryn, י"ר הארגון ברך את ראש העיר והעליה על נס את פט פועל. כמו כן העניק לראש העיר תמורה העיר ירושלים מסוף, אשר הונפקה ע"י החברה הישראלית למדיליות.

יום רביעי - זומבוובגה גורניצ'ה. סלבקוב. צ'ילז'

קיימו טקס התהיהות ליד האנדרטה בזומבוובגה-גורניצ'ה. קלה זלצ'ר ובניה, זאב וחסיאל הנינו זר ויהודיה נכח אמר קדיש במקומות זה.

בסלבקוב פגשו את ראש העיר שהשתתפה בטקס ליד האנדרטה על גשר הפשミשה, כמו חצטרפה אליו בית העלמי היהודי בפאתי היישוב.

אחר הצהרים - הוזמנו חברי המשלחת לקונצרט בעיר צ'ילז'. ברכבת העירייה קיבלו את פניהם ליזרים שנגנו נגונים יהודים ושירים עבריים. חברי המשלחת כמו ממוןיק סטבסקי ליד צ'ילז' אוות הוקהה, על העיר נשא דברים והעניק לממוןיק סטבסקי ליד צ'ילז' אוות הוקהה, על פעולו בשיפוצו ואחזקת בית העלמי היהודי בצ'ילז'.

בקרנו בבית העלמי בזיביריצה וקיימו טקס התהיהות ליד קבר האחים במקומות בו טמונה 133 יהודים מזיביריצה אשר נרכחו בונטו.

פגשנו במקומות את הד"ר באול - יהודיה יחידה החיים כולם בייזיביריצה. בתקופת המלחמה הוסתרה בביותם של שכנים ואביה שזרד את המונות שבלקחתה. בתה של ד"ר באול עלה לארכ' לפני מספר שנים.

פרחים הונחו ע"י אריאל הילומי והד"ר באול, וקדיש טרם ע"י בזקמן צימבלר, ככל לדי זיביריצה ושרידיה. עובנו את זיביריצה ונסענו לורשה.

לקראת ערב בורשה קיבל את פניו זוד פלאג, שגריר ישראל בפולין, במשכו. חברי המשלחת שמעו טקירה וחבנה על פעילות השגירות וקבעו תשובה מהשגריר על שאלותיהם הרבות.

יום חמישי - ורשה

הסieur בורשה החל בבית העלמי היהודי העתיק. סיירנו באור הגטו, עברנו בנתיב הגבורה בעקבות ספר המרד של גטו ורשה ועצרנו ליד הבונקר במילא 18. בקרנו גם אומשלאגפלץ - המקום ממנו שולחו יהודים הגטו להשמדה בטורביניקה.

קיימו טקס התהיהות ליד האנדרטה של רפפורט. זר הונח במקום ע"י שלשה מפעלי הארגון: הדסה קנטור, אריאל הילומי ויצחק טורנר.

קולו של הקברנית שוב נשמע, "גבירותי ורבותי זה עתה נתנו בנמל התעופה בונ-גוריון..."

שם מסע שורשים 2008, אחד המסעות המרגשים ביותר שהועזיא לפועל ארגון יוצאי אולמבייה.

מסע שהוא לחוויה בלתי נשכח.

שירות התקווה בבדזין

מאט: שמשון ישבץ

קולו של הקברנית נשמע, "גבירותי ורבותי, بعد זמן קצר, נחת בנמל התעופה בונ-גוריון...." עברו כולם היה זו נהלה שגרתי... ואילו אני, חלמתי בהקץ, מנסה לשחרר את מסע השורשים שהוא עתה עומד להסתטיים.

נתנו בקרקוב. ביום ישיבי ושבת סיירנו בבירה העתיקה של פולין, קיבלנו סקירה על ההיסטוריה של פולין והסביר על שהתרחש בעיר בתקופת הכבש היהודי. בקרנו בחו"ל היהודי, בבית הכנסת של הרמן"א, בבית העלמי הסמוך, ליד ציונו של הרמן"א. סיירנו באור הגטו ושםנו על שיתוף הפעלה בין יהודים ופולנים במהלך המלחמה. ערבנו סמוך לאור בו הייתה מהנה פלאשוב, לשם שלחו רוב היהודי קרכוב. סיירנו במבצר והוואל המפואר, המסלם את ההיסטוריה של פולין העתיקה.

יום ראשון - אושוויץ. בירקנאו.

יצאנו את קרכוב ביום ראשון והגענו לאושוויץ. הסיור במחנה היהTeV עבור רוב חברי המשלחת, במיוחד לאלה שבקרו בפעם הראשונה במחנה החשמדה וראו מקרוב את אוסף המוגדים, הכלים המזוודות וכו'.

בביתן היהודי הדלקנו נרות נשמה, התפלנו ואמרנו קדיש. ברגעים אלו היו חברי המשלחת מכונסים בתוך עצם.

משם נסעו לבירקנאו שם שמעו החברים הסבר על שגרת יומו של האסיר במחנה.

ארוחין צימבלר ואלברט בזקמן אשר הגיעו מארה"ב שתפו אותו במחנה שעבר עליהם. צימבלר נ שא על חוהו תמורה מוזלה שלו במדי אסרי חברו בזקמן סייר את ספוח האישី והקהל היה מרותק. משלחות נוספת הקשו לדברים ובקשר לצלם ולהקליט.

בזקמן הדגיש: "הייתי בס' הכל בן 16".

شمישון ישבץ (משמאלה) אומר קדיש בבדזין
(Left) Shimshon Jashvitz – Kaddish in Będzin

בזקמן וצימבלר, חברי ילדות מזיביריצה, שולחו יחד לבירקנאו ויחד שרדו.

הגענו אל האנדרטה הגדולה בירקנאו. דומה שרדה בקרוב חבריו המשלחת. מאיר שווינקלשטיין נ שא את תפילה "אל מלך רחמים". זר הונח ע"י רגינה לומניך מפריס, צימבלר וברוקמן מארה"ב, שלושתם שרדזו מחנה זה. נאמר קדיש ע"י והודלקו נרות נשמה.

בנוסף, ביקרו חברי המשלחת בסאנונה והתרשםו מouteרוכת התמונות הנזהלה המוצגת במקום.

יום שני - צ'ילז'. סוסנוביץ.

היום החל בטקס התהיהות בבית העלמי בצ'ילז', המשותף לצ'ילז' ולבנדין. ראש עיריית צ'ילז' הצליף אליו ליד קבר האחים אשר בפאתי בית העלמי. צבי איינולד, ליד בנדין, נשא תפילה ואמיר קדיש.

בטקס שהתקיים ליד אנדרטה במקומות בו עמד בית הכנסת בצ'ילז', קרוא פרק תהילים, אברהם גryn אמר קדיש, הונח זר, ע"י שתי אחיות, בנות הדור שני את גוטמן ושרה אורן, אשר מוצא משפטנו מצ'ילז'. זר נוסף הונח ע"י ראש העיר.

בבית הכנסת בצ'ילז' לא נשך ע"י הגרמנים כי זה קרוב מדי לנסיה. במקומות זה אספה את כל היהודים והכרכחו אותם לפרק את בית הכנסת לבנה אחר לבנה.

בסוסנוביץ קיימו טקס התהיהות בכרח האחים קווין. במקומות זה רוכזו יהודים סוסנוביץ אשר בגטו שרודלה ושולחו ברכבות המשלוחים למחנה החשמדה. משמר בגד עירוני ומכיב את הטקס. חזסה קנטור, ילדת סוסנוביץ, ובתה און הקריאו קטיעים מתוך יומנה של הדסה המתעד את קוותיה בשואה.

נצח העיר סוסנוביץ הזמין את המשלחת לחונכת צערוכה על יהדות סוסנוביץ, כך בקרח החברים במקומות בו היה בית החולים היהודי בעיר.

בdziש בקרנו בבית הספר למסחר אשר שימש בתקופת הכיבוש מהנה מעבר - הדילג. לוח זכרון שנקבע במקומות מפרט את פועלו בתקופת הכיבוש.

הנתנו זר והתייחדנו עם זרים של שש מהיהודים סוסנוביץ אשר הוציאו להורג ברחוב מודז'יבסקה. פקדו את בית העלמי בסוסנוביץ ודקו את אחדותם לפני שעזבנו את המקום, מצאה חברנו קלה זלצ'ר את המערה של סבה.

חזרה למחוות ילדות

מאת: צבי איכנולד

צבי איכנולד, רعيיתו שרה (מימין) וכותם בחתה, בככר גבורי הגטו בבדזין
The Eichenwald family at the Ghetto Hero's Square in Będzin

להוכיח לעצמי שהמצוב השנתה. אבל כל אותו הזמן תמונות האנשים שחייתי איתם פה חולפות לפני עיני, כמו סרט נס. אני חושב בלבבי כמה חבל שלהם לא זכו למעמד הזה.

במשך כל הטקס אני ניצב כאחד החיילים במסדר, כאחד מהם, מרגיש את החום וההגנה שככל החיילים מקרינים, זו הנאה של, שוכתני לעמוד ולראות בשינוי הזה, בהתחפכות הנורא.

הטקס נמשך, מיללים נאמרות, אך ליibi נודה. לא הקשתי למה שאמרו, לייבי ורashi נזדים אל התקופה הקשה בה היינו אני אחוי ואחיוותי. כששתונתיים הטקס המכובד בזה חור כל אחד למקום. חזרתי אל רעיית, ילדי, נכדי ואני, אשר בשמותיהם מקימים לתחיה את משפחתי שהיתה לי. אני אשוב מכאן ארוצה ושוב יתרכזו בי, זה לצד זה, זה בתוך זה, כאב העבר ונתקות העתיד, חיויכי משפחתי החדש וענין משפחתי שנותרה שם, אך היה בתוכנו, מביטה ושיכת, מתנערת מעפר ולובשת גאותה.

"וינספה פליטת בית יהודיה הנסאגה שזכה למפטה ועשה פרי למעלה". מלכים בפרק י"ט

כל אדם מחפש שורשים, חיבור, שייכות. היה לי חשוב לחזור לפולין ולהראות למשפחה את מקום מגורי, לימודי, חייו בשנות ילדותיו ושicity של מקום. הרשותי צריך לחזור למקום לזכר את שבתי אליהם. להתאחד ברגש, בתוכה, למקומות שבו היה המלחמה לא שבתי אליהם. לכל המשפחה שנשאהה שם, שבכל יום ובכל דקה מלאה אותה לאורך חי.

קמונקה. במקום האחרון הזה אולצנו לעבור ולהיות מתחילה 1943. המקום היה אזור עוני שגורו בו צוענים, אנשים מיועדים ימולת ואנשי העולם התיכון. אנחנו, ילדי משפחת איכנולד שנשארכנו בלילה ההורים, עברנו לגטו. בכל התקופה בגטו היו התנפלוות של הגרמנים, הם כמעט לעצם כמות של אנשים בכל משלוח, וכשמילאו את המכסה הם עזבו. תמיד הם הגיעו באמצעות הלילה וההתנפלוות נסכה עד לMahon בצהרים. היינו בפחד מתמיד והסתתרנו במוחבאה, אי אפשר היה לו זו, בkowski לשום ובטע שלא יצא מהמחבאה, מרוב פחד ובהלה.

המקום שפעם היה עולב וכפרי, השטנה לחוטין היס. נראה שונה ממה שזכרתי. למרות השוני הזכרון מכח בי, התஹשות, הפחד, והרגשות. אני מביט סביבי וזה חילים ישראלים והלב מתמלא בגאות. קשה לי להזכיר את להריגת תחשות שמחה אבל הלב והזכרון מטרבאים. קשה לי להזכיר את השמחה במקומות שבו היינו מוזכאים וחסרי אונים תקווה אורה וקשה כל כך. לא הייתה לנו מנוחה, לא הייתה לנו שום דעה لأن ייקחו אותנו ומה יעשו איתנו מחר והצורך להתחבא, ליוו אותנו בכל הזמן בಗטו.

אני כאן, אחרי שנים. התஹשות עלות ומוכות בי שוב ושוב. אני רואה בדמיוני את אחי ואחיוותי נאבקים במלחמה הקיום בגטו הזה. הלב מוביל אותי כמו מגנט אל התיאלים. אני רוצה להיות אחד מהם, מוקף בהם.

השיעור של הסבתות שלי

מאת: רחל גריינשטיין

רבקה: מה את לבשת?
אני: מעיל גשם.

רבקה: אה! זה לא מספיק! אני אונן לך ווסט!

אני: לא, טוביה.
רבקה: אני אונן לך ווסט!! יהיה לך קר!! אכלת משוה? תאכל תפו!

תשתי משוה לפני שת holca!

רבקה: מה את אוכלת?

אני: יונורט זובדנימ.

רבקה: דזוקא את זה את צריכה לאכול?! תאכל את זה!! (שמה לי דג מלוח)... וכי וכו'

נוֹגָ פַּסְטוּרִי בְּדֵרֶךְ לְאוֹשְׁווֹץ-בִּירְקָנָאוּ
נוסעים לאושוויז. בדרך אנחנו עברים עיריות קטנות נקיות ומטופחות להפליא, גינה פורחת סביבה כל בית, וורדים ועציצ'י חרס. נס' פַּסְטוּרִי של גבעות יזרוקות ועננים בשמיים, מזכיר תמונות שמן שהיו תלויות בבית של הורי. אנחנו נוסעים בדרך כפרית, מוקדת בפסלים קטנים של ישו ומריה, עברים את העיר הדומה של גולמבה - כשבוגר, ומתקרים לאושוויז. "המשוש זרחה, השיטה פרחה והשוחות שחת". ישנה עירימה של משקפים. עירימה של סירים. עירימה של געלים. עירימה של מזוחות. עירמה של שער אדים - אולי אני מסתכלת עכשו על השער של הסבותות שלי. ברוקמן מסpter את קורותיו בבירקנאו. גם צימבלר מסטר על קורותיו

מימין, ארויין צימבלר ואל ברוקמן באושוויז-בירקנאו

(Left) Al Brokman and Erwin Cymbler at Auschwitz - Birkenau

בבירקנאו ומראה את הדרישה שלו. הוא היה שם ששה שבועות בגול 15 (ואז נשלח למולו לעבודה בורשה). כל יום היו קמים מוקדים ורצים כולם לשירותים אם לא הספקת לכלמת את המכניות. בששבוק היה מיסדר (אף), אם מישחו היה חסר הינו צריכים להשאר בכרעה, ידיים על העורף, עד שהשפירה הסתדרה.

קיימו טקס זכרון ליד האנדרטה בבירקנאו. אברהם גריין אמר שזו

הensus של מותחיל כבר בנמל התעופה – אני מתוישת ליד אודם חביב שם נוח שטון, ומיד מתגלים החוטים המקשיים בינוינו :
זומברובה - "לודז' של היהת מאיפה בזומברובה";

המשפחה שלי - "הלה קויז' מחולון היא דודה שלך? תמסרי לה דרישת שלום!";
המוחות - "לקחו אותנו למחנה לטנדורף. שויימר היה שם, לנצר,
ארליך...".

חסידי אומות העולם - ברק ולר היה מפקד המठונה, הוא עוזר למלום";
העלפה - "הינו בטוריינו, מילנו, חיכינו לספינה יציאת אירופה אבל נמל לה ספציה היה תחת מעקב אנגלי או הספינה הפלגה לצרפת".

על זה לא מדובר בזמנן ארוחת ערב שבת, בקרקוב, מפטיע אותנו מטה של גושי ברד ענקיים ואני מגלה קרובת משפחה שלא הכרתי – לאה פירסט שווייצר. אחינית של שלום שוויצר, בעלה של בת דודה שנייה של. לאה מספרת שהיתה מורה לספרות וعصיו היא חוקרת שואה ואוסף ספרדים עבריך יד ושם. עד "דור שני" שטאנץ' העבר הוא ג'פרי צימבלר שהקדיש שנים לתיעוד השמות על מצבות בית העלמין היהודי בצלז'. ארוין צימבלר,ABA של ג'פרי ואל ברוקמן מספרים ששניהם מזובייצ'ה. הם נלקחו כנעירים לאושוויז, עברו את הסלקציה של מנגלה ונשלחו למחנה עבודה. משם הוציאו אותם צרך אותם וכן ניצל. ברוקמן מספר שבסיסם בטורנאה שהיל האיר צרך אותם וכן ניצל. המלחמה פגש חייל אמריקאי שהיה שחקן של הדוד של ברורנסק. החיליל לקח מכתב ממנו לדוד והזיד הגיש בקשה לאיחוד משפטות. כסונגיאו לינו-ירק היל לבקר את החיליל. הוא היה אז בן 17. ואז הוא ראה את אחוינו בת ה-14 של החיליל והם התהנו, התהנו את בתם הופ – Hope. מישיה אחורת מספרת שאביה נלקח לאושוויז כשהיא היתה בת שנתיים ואמה ועד אשה עם תינוקת הסתנו במרטף של פולני (תמרות כל כסוף). עכשוו, שתיין במסע הזה. היא רוצה לבירר פרטים על אביה אבל לא יודעת איך לאית את שמו.

שמעון ישביץ מסטר שאבאו שלו לא דבר אף פעם על העבר. כמשמעותו שאל אותו, הוא אמר: "אויפֿ דעם רעדן מיר נישט" [על זה לא מדובר]. גם ביום מותו, שמעון שאל אותו והוא אמר "יגי צי דינען קינדער אונד לוסט מיך אויפֿ" [עזוב אותי במנוחה ולך אל ילדי]. הדבר היחיד שנשאר מהעבר הוא 3 תמונות קטנות של אביו עם ילדים. מתחורי התמונה הייתה חותמת של צלם מבנדן. שמעון חיפש מידע. שמעון חיפש מידע. ואז

במודיעין שאל "מי פה מבנדן?", קמו 70 איש, "מי מכיר ישביץ?" – אף אחד. אבל, בארגון היה אדם שהכיר פקיד בעיריית בנדן בשם אחד שילדובסקי, ושילדובסקי חיפש בראשות, ושלח לשם פקס: "מי זה שמואל ישביץ? מי זאטל רייזל ישביץ?" שמעון לא הכיר את השם רייזל. הוא נסע לבנדן ושם מצא עירייה את תעוזת הנישואין של אביו מנישואיו הראשונים, את תעוזות הלידה של ילדיו ואת כתובתו.

אני חולקת חדר עם רבקה ריך. היא פרשה עלי את חסותו ואנחנו מנהלות שיחות שמאוד מזכירות לי אתAMI המנוחה. למשל:

יצחק טורניר מספר שהיה בבית הכנסת כשהועלה באש, הצליח לברוח אל הכנסתה והគומר זבקי פתח את דלתות הכנסתה, החביא אותו ואחר כך העביר אותו לבית החולים וחיוו ניצלו.

אריה גוטמן מספר איך ברוח מהגרנים בגיל 9. אריה גוטמן אחצונוביי מספרת שנשלה למותה אבל הרים שגולין בפינדן וגולין בה, עברו את גורלם של כל יהודי פולין. היא שמה לחזור למקומות שבהם הייתה לה ילדות יפה אבל שמה יותר שהיה חזרה אחר כך לישראל.

יעקב פרסול נולד בפינדן בשנת 1938. הוא נצל כי הוריו ברחו אותו לרוסיה. עשוו הוא גרו בישראל, מרווח מאד ומחלל לבנדין עד 650 שנה. רבקה רייך מספרת על מקרה שכחה לאמה ולה בפינדן – חן גילו גופה, ואומרת שהיא מתרגשת שהיא יכולת לברך כאן.

פאני לונדר מספרת שעברה את כל התלאות. היא הייתה אסירה באושוויץ. יש לה מספר מקועקע על החיים. כל משפחתה הושמדה פרט לשתי אחיות. אבל היא מצאה את קברים של סבא וסבתא שלה בפינדן "מצאתי אוצר גדול!" היא חשה שחזרה למקום שיש לה קשרים אותו גם הנכד שלה בא אותה.

מונייק סטאבסקי מספר שאמו קבורה בפינדן והוא חזר כל שנה ושומר על המקום הקיר ליהודי האיזור ומקווה שהמקום ישמר גם בעתיד.

רחל שפיגלמן מספרת שאביה נולד בפינדן ב-1919 ווכר לילדיות מאושרת. שיחק כדורגל, ניגן חצוצרה בתזמורות. נפטר בגיל 87 כאדם מאושר.

בחוץ ממחכים עיתונאים. הם מואייניטים את רבקה רייך: מה המולות שלך? רבקה אומרת: "פולין הייתה רק בית מלון ליהודים, ישראל היה הבית"

היא מספרת על חבר ילדות שלו, פולני, שזיהה אותה בתור להם ואמר "

"היא חוויה! מוציאו אותה מכוא!"

בסוף האירוע אנחנו נסעים למקום שבו היה גטו קמיונקה. עשוו יש שם אנדרטה לזכר גיבוריו הגטו. מגעה תצורות צבאיות ומאות חילילים פולניים וישראלים. התצורות מנוגנת את "התקוות". יהודים ופולנים עמודים דום.

רודיסלב באראן, ראש העיר, אומר: "אל תשתיקו את לבכם, כדי שאף

פעם לא יגעו שוב ימים שיישרפו בהם בתים ייחuds בני אדם."

DIR צ'רינסקי, מנהל מוזיאון אושוויז, אומר: "65 שנים תאריך עגול אבל השידורים האחרונים נמצאים עד עמננו והגינו הימים שעלו כל תאריך יש להזכיר. לפני 65 שנים הגיעו צ'רינסקי ממקום שב היה גטו קמיונקה. עשוו יש שם עצמה. הפנים נותרו ביןינו, הודות לצילומים מהחלק השני של פולניין וישראלים. התצורות מתגנות את "התקוות". יהודים ופולנים עמודים דום."

רודיסלב באראן, ראש העיר, אומר: "אל תשתיקו את לבכם, כדי שאף

פעם לא יגעו שוב ימים שיישרפו בהם בתים ייחuds בני אדם."

לROUT, שעדיין קיים!

נתן אלוף בן דב: "במשך 500 שנים היהודיים היו 50 אחוזים מאוכלוסיית

פינדן. הצעינו בספורט – הכוח בפינדן, במוסדות של עורת סוציאלית, ועוד.

באוגוסט 1943 חוסלה הקהילה. עיריית בנדין הניחה את זכרם וכאות

הערכה מזכצת את הטקס קבוצת חיילים מוצבנה לישראלי".

זאב לירון, אל"ם במיל', טיס, יליד בנדין, מספר שהיה בטוניסטרט

הראשון לבירקנו. שםפגש איש גסטפו אכזר מקטוביץ בשם דרייר. הוא

ניגש לממר מרץ'בסקי שהכיר ואמר לו "אני בנוי של אליציך לונדר, יש לי

אקדח אני חולך להרוג את דרייר". מרץ'בסקי אמר: "מי נתן לך רשות

להרוג את כולנו? הרי ברגע שתירח בו יירגו את כולנו!" הוא הבין

שרמצ'בסקי צודק. עברו וחודשים הצליח להימלט מבירקנו אבל נפשו

אותו וחובילו אותו לבлок 11, בлок המוצאים להורג באושוויז. עשו לו

"משפט" והודיעו לו "באים שני הבא יוציאו אותך להורג". ביום שני

חוציאו 4 אנשים להורג אבל אותו שלחו למוניה אחר..."

ח'רילאים ורים מטבחים כבוד והזדיל מורך.

אליעזר גור אריה קרא את שיר המעלוות ושמשו ישבץ אמר קדיש.

מפקח הברימדה של אמדז'י מושינסקי הינה זרים בשם צבא פולין.

אברהם גריין, בלנקה גלבוד ויהודית מלינרסקי, ילחת בנדין, הניחו את

חזר שלנו.

אחר כך אנחנו נסעים לגימנסיה 3 של בנדין. שם היה בית ספר היהודי בהנהלת יהושע רופרט.ABA של מיל' פון מילר ויהודה בנדין. המורים

מספרים שאחד הנושאים שנלמדו השנה הוא יהדות בנדין. מציגים

תערוכה של ספרים ועובדות של תלמידים. בין הספרים גם ספר של

המודרך שלנו אריאל יהלומי.

(מימין) אברהם גריין ומארק מרוז'ובסקי, ראש העיר צ'לדז' (Left) M.Mrozowski, mayor of Czeladz & A. Green

הנסעה ה-21 מאי 1988 ופתח לראשונה זו המשלחות המוזולגה ביוטר לעלות לקברי אבות ולהנציח בכבוד הכיבוד גדול שאחננו מוסגים את משפחותינו.

בנסואה בבירקנו ישנה תצוגה של תצלומי יהודים מוגלביה. כולנו בוחנים בעיון את התמונות בתקופה הבלתי סבירה שנמצא שם בין משפחה אבד. ואכן יש מי שモצאים. "זה מיכאל לסקרי!" "זה בן דוד של גושה!"

מעמקים
הענינים השחורים הסתלקו. התחלפה התפאורה לקראת החלק הנוסטלגי של המסע.

או מתחילהם בבית הקברות המשותף לבנדין וצ'לז'. הגברים קבורים בצד ימינו, הנשים בשמאלו. קלה זלצר מגלה את הקברים של הסבא שלה והסבנות שלא הכרה.

אבלם גורי: "המקום הזה הוא המוקם הראשון שמתהילים בו כשאנחנו מגיעים לוגלביה. אני מקווה שילדינו והזירות הבאים ימשיכו במסורת הוואת".

פירוש המילה גולמבה הוא מעמקים. צבי איינאולד שכטב ספר על גולמבה בשם "מעמקים" אמר קדיש.

מונייק סטבסקי, האש שמיין את שיפוץ בית העמין, ונכדי וונסה ואקסל, נינו זרים. כמוותם ראש עיריות צ'לז'.

עוורדים לדקה בקנינו המפואר של סוסנוביץ. אחרי 40 דקות עדיין מחפשים את חנה.

אנחנו נסעים לככר האחים קויזיך, גימורי המהזרת. שם נועריה של אמי הוא קויזיך והוא שמו אחיהם, אבל אני לא יודעת מה הקשר לאחים שעלו שם המכیر.

בכיכר יש אמדרטה ולידה עומד משמר בבוד של שוטרים פולנים. סגן ראש העיר הקדשת המכיר לזכרם של האחים קויזיך. מסקר על ההיסטוריה של יהודים גולמבה להג'יד למלכים – זכר הגיבורים ישרר לנצח. אני שמה לראותכם כאן.

גרין פונה לולקשטיין בבקשת להנציח את בית הכנסת ברכוב דקוטה. הדסה קנטור ובתמה און מקריאות קטיעים מהספר "מי יפתח את השערם" שהדסה כתבה על קורותיה בסוסנוביץ. חוץ רון ממשיעי תרומת אשכבה.

קלה אומרת שקשה להבין איך בשטח זהו 30,000 איש.

אנחנו נסעים למוזיאון סוסנוביץ. הבניין הנה פעם וילה של גרמני עשיר. היום מציגים בו תערוכה שנקראת "מכתבים לטאל". זה או אוסף מכתבים אל ומאת עשרה בשם סאל. להבדיל מענורות לאחרות לסיפור הזה יש הפ Andre. סאל שוחרר. חיל אמריקאי שחרר אותה. הם התההבו, נסעו לאמריקה וחווים שם עד עצם היום הזה.

אנחנו הולכים למקום שיש בו לוח זכרון לששה יהודים שניטלו שם. ראש העיר של סוסנוביץ אומר שככל שנה הם מנצחים אטר יהודי נספ. פקיד העירייה אומר שהאריה זכרו היטב בסוסנוביץ וסבתא שלו סיירה לו שהייתה נוכח בבליה.

אתה הניצה נסף הוא בית החולים היהודי. ארוין צימבלר אומר שעבר כאן ניתוח אפנדיציט ולתוכה מראה את הצלקת.

החולג הוא בית ספר ששימש את הגרמנים מבהר (זרוכנאגן לאגר) שאלוי אספו את היהודים לפני שילוחם לעבודות כפייה. יהודית מלינרסקי סיירה על הכנסה לדולאג. היא כבר נשלחה לעבודות כפייה בא לוחזיא אורה זה היה מאוחר מדי, היא כבר נשלחה לעבוד כצייר פגוזים אבל הולג היה פצעו. אז שלחו אותו לבית חולים ואמרו לו להתייצב אחרי שיבריה. כשהתהייצב בדולאג שלחו אותו לאושוויז אבל עם תעודה שהוא חרט וכך שלחו אותו באושוויז לעבוד במפעל קרופ.

גם קלה עברה בדולאג. אמרו לה שראו אותה אמא שלה שם. עברב היא עברה חזר אחר חדר עד שמצוה את אמה. היא התפללה שאמה שם כי הולג היה מועד לאנשים שמתאימים לעבוד כצייר פגוזים אבל הולג לא קחת את הלה, אהובתה של קלה, והיא לא הייתה בבית, אז לקחו את האמא.

החברה הטובה ביותר ביוטר שלAMI נסקרה מהילה לנונדר. מסתבר שהיא של קלה. קלה מתרגש מזוהה תקופה מהילה לנונדר. מסתבר שהיא של קלה של קלה. קלה מתרגש מזוהה שיש מישחו שאמר את השם שלא שמעה כמעט שבעים שנה. ואני מצטערת שאמי כבר לא אתנו. גם היא הייתה מתרגש.

בבית העמין היהודי של סוסנוביץ נמצא עדין בשימוש. יש שם מצובות מ-2006 יש שם קבר של הרוב גיטלר ומישחו כתוב על המצבה 666 SATAN.

לא עוד צוקרמנים.. לא עוד לסקרים...

רבeka מתרגש: "פה! זה הוזמך! פה הצעינה פושמזה! פה היהו הולכים להתרחק! זה היה רחוב אפל, קרואו לו פוד אמאק, שכונת עוני".

דגל ישראל מתנוסס מעל העירייה של בנדין.

אדם שידלובסקי אומר: "שלום אנשי גולמבה! ברוכים הבאים!" וראש עיריית בנדין, רודיסלב באראן, אומר שאוהם מקומות ואוהם זכרונות קשורים אוננו.

אברהם גורי מחלל בנדין שתוכור מה הייתה בשכיל יהודיה ויהודיה הסביבה ומכرك את ראש העיר ואת הוצאות שלו שעשו רבות להנצחת היהודי.

ליידי בנדין מתרבושים להג'יד את מה שיש להם להג'יד לעיר ביום אחד. מארק שפיגלמן מספר את סיפורו, סיפור תינוק שנולד בנטול ש-1940, אך נימול, אך הולבש כילדה, אך תי במקיל אשה, אך פולניה הצילה את חייו. הוא אומר בנדין גינואה ברדו (תודה ורבה). והוא שמח להיות שם.

מארק שפיגלמן הוא בן דוד של ארט שפיגלמן שכטב את "עכבר". הוא הילד המצויר בספר.

מצלמת את הבית שלה. אני אומרת מאמא! מאמא! ומצביעה על הבית בעיניים זומעתה. המקסום כלל אין דומה לשטייטל שודמייני, אלא יותר לעיר התוניסית שאמא של תארה (ואני התיחסתי בספקנות).

הבית של אבא, איננו. אבל אמר שהרסו אותו כי הוא בטל לתוך הקביש. בעזיה מהעיר תמרור – סוף זומברובה גורניציה. הצעירתי שלא עצרתי לצלם אותו.

בערב חוגגים את "היום היהודי" בצלוז'. כרזות גדולות מברשות על העיר מרץ מזוובסקי אומר שזו מחווה להיסטוריה ולתרומות היהודית. "Shalom na Rynku" – שלום בכיכר, בהשתתפות להקת "Tzunut". ראש

בבוקר הבא אנחנו עוזבים את סוטנובי. משוחחים על הצורך לאגור מזוון שיש לניצולי השואה. יצחק טורנר מספר שהוא לא יכול לטבול שכן לחם בבית.

אדם שידלובסקי בא להפדר: "בשם העיר בנדין אנחנו מודים לכם שבאתם ומזמינים אתכם לבוא שוב..."

היהויה תאזרונה בזביביצה הגענו לבית הקברות היהודי של זביביצה. שם פגשנו את דיר הבל, פסיקיאטרית, היהודיה היחידה שחיה בזביביצה.

דוקטור הבל אמרה שהיא נאה במצבו השמור היטיב של בית הקברות, הייתה לתושבי העיר שעשו פזיות וכסיפות בשיקום, ולנו, שנאנו לבקר. היא סיירה שביים כל הקדושים בנובמבר, מגיעים מאות מתושבי זביביצה ומודליקים נרות זבחון ובאותם, על מצבות רבות ניכבה הנרגשה הפולנית לרנות נשמה – צנצנות גדולות וססגוניות.

כתב "חכלה השרון" שוננה נזרה, יפה חממה זכה וברה".

באוטובוסיו שלו DVD של שירים ביידיש וכל האוטובוסים מזמר בקול גוזל: ים פארט טاري טאם! זאב זלצר מסכם: "עברנו רעדות אדמה רגשית. ראיינו את המkos בו חי אבותינו ואת המkos בו מתו".

רחוב קROLLOVSKAIA ADZOOGI מס. 36. יהודה נזה – זיגריך, שאבו היה חבר של אבי, מזומברובה, אומר קדיש מול השירותים של בית העלמי היהודי בזומברובה. שם נזכר סבא שלי היחידי במשפחה שנפטר לפני המלחמה וזכה לקבורה. אני לא מוצאת את הקבר – רק שבר מצחה עם ברכת כהנים. אולי זה של סבא? ראש העיר זומברובה מברך אותנו ומחלק מזכרות. משמר כבוד של צופות חינניות עמד ליד האנדרטה.

אנחנו ממשיכים לסלבקוב. עיירת נפש חביבה מוקפת עירות. הגברת ראש העיר וטינה יוצאים לקבל את פניו. דגל ישראל מתנופף מעל העירייה.

אנחנו הולכים לראות את בית הכנסת של סלבקוב. הוא לא נשרף כי היה חלק מבית, מבקרים בשער, היקן שנוצרו במהלך המלחמה מיר צלפים גרים; ובבית הקברות היהודי. הדק לבית העלמי עוברת בין שדות נהרבים, מכוסים פריחה צחובה. בית העלמי מלא שרופדים.

הדרך חורה עוברת בין עצי שזיפים, ענגערקעס וושאפים קטנים, צחובים ועולים, מותקים להפליא. כולן קווטפים ווללים, כולל הגברת ראש העיר. כלב נובח עליינו.

אחר כך אנחנו מזומנים לאורח בקארטצ'ימה – פונדק, ולסיוור במזיאנו המוקמי. במרתף המזיאנו, תערוכת צירורים בשם "סלבקוב של'יל" של אבא של החדור שליווה אותו בטקס. הוא איבד את שתי רגליו ונעשה ציר. שמו אדווארד טרומס. יש גם אגד יהודית – מציגים בו ספרי תורה ושלטיים בעברית.

בפונדק אני מזמניה זירוק שמתגלה כמרק חמוץ עם בשן מעשן, תפוח אדומה, לימון(?)) וחצאי ביצים קשות, וזרבי זאוואקי, שזה שניצל עוף מגולגל לגיליה.

גון נושא דברים: "סלבקוב הוא המקום שבו אליו לנופש, וקבוצות שרצו לעלות לשירושה התארגנו פה. סלבקוב מקום של יופי ואני מזמננו מתקבלים בו בברכה. ענו מודים לראש העיר ומונחים לה מזליה". אני כוקחת מוניות ונוסעת לדומברובה אל הבית של אמא של, קROLLOVSKAIA ADZOOGI 36. מישיה יוצאת וושאלת משוחה במבט חדשני. כנראה, למה אני

להדליק נר נשמה

מאת: חנה בליטה

לאחר ההתייחסות בבית העלמי, קיימו עצרת זכרון ליד האנדרטה, לזכר הנרצחים על גשר נהר הפשמיש, אשר נרצחו תוך מנוסת מכוורת היכיבוש הגרמני.

ברצוני להודות לארגון יוצאי גלבניה ולעומדים הראשונים, על ארוגן מסע זה, אשר נתן לי מושג היקנו נולדו וגדל הורי, היקן גרו וחיו בקרבת בני משפחתם.

הורי אינם מוגדרים כנצחיו שואה, מכיוון שעלו לארץ לפני פרוץ המלחמה, אך הם אבזו את כל יתר בני משפחתם בשואה.

הרגשי הצורך לבקר ולהיות נוכח בכל אתר הזיכרון ובתי העלמי, ולהזדilk נרות נשמה לזכרם של אלה אשר לא זכו לראות את מדינת ישראל בתוקומתה.

זמן רב חיפשתי אפשרות להציגם לפולין ולאזרור בו התגוררו הורי ומשם עלו לארץ עוד לפני פרוץ מלחמת העולם השנייה..

ברצוני לציין חוותה מuem מרגשת בעיר סלבקוב. לאחר המפגש עם הגבי ראש העיר, הסתבר לי, שעיריית סלבקוב, החזיקה לאור לפני מספר שנים, ספר המותעד ומפרט את כל הממצאות צולם כל מצבה ופורט הרישום בספר, קיים רישום מוזיק של הממצאות צולם כל מצבה ופורט הרישום עליה. תוך כדי נסעה באזרור ונמצא כדי שהספר נמסר מיד לידי בין ישבי האוטובוס, עלעלתי גם אני בספר. לפטע גיליתי את תמונה המצבה של סבא של אמי. שמו של "יהודים פשוט" התגוטט מתוך צלום המצבה.

הוא נפטר בסלבקוב בשנת 1931. חביריamus סימנו בעדי למצוא ולהגעה אל הקבר. מתוך התרגשות רבה והודויה על הזכות הגדולה שנפלה לידי לאזרור ולהזדיל נרות נשמה על קברו של סבא-רבא של.

ספרים חדשים:

ממעמקים / צבי איכנולד

"יוסל, אחוי הקטן החזיק بي בכוח וצراה הרשל הרשל תיקת אוטי אנטן. אבל איש טיסיס נתקן אותו ממוני לעליים. שמעתי את קול בכיו שעלה והתנשא בגבה גבה מעל עוקת האנשים: הרשל, הרשל, איפוא הרשל אני רוחה לאח של. לא הסוכתני לאחרר והלב בוכה מאז ימים ושנים עד אין קץ...".

וקול זה לווה את איכנולד מאוז הגיע לשערו בירקנאו בגל 17 ועד לשחרורו כשל. כל יומם היה רוחע ואחרר מקודמו ואף על פי כן הוא לא אבד צלם אנוש, והשתדל לנורו ולסיע.

וכיהודי מאמין הוא מרעד אונטו בסיפורו על יומם היכיפורים במחנה. הוא קיבל את מנת הלחים היומיות בעינומו של היום הקדוש ואז החלף את פירורי הלחים "התקירם מיהלומים" בבקבוק בראשות האוֹהֶר שאל טופו של יומם. ובערב, בחרות החשיכה התכנסו סביבו עשרה יהודים והוא אמר להם: נכוון, אנחנו יוכלים לשומר את יומם היכיפורים... ועל כן נעשה את מה שביכלטנו – נקניהם, עכשי רבדלה. "סתהתי את פי ואמרתי" הנהן אל ישועתי אבטה ולא אפחד... לרגע עצרתי. המילים היכי בז. פחד מטערבב בישועה. מילים ששפטות פטומות אחותה... ומשאלת רוחקה: "לייהווים היהת אורה ושמחה ושונן נון מהיה לנו..." אחריו כן התהמתי "ברוך אתה הי' מבדיל בין קדוש לחולוי" והם ענו אחותי "אמן".

"ספרים רבים", אומר איכנולד, "חובור ויכטב על מה שהתרחש באושוויז. ולמרות זאת לא קם עד הסופר או המשורר, שיקול לבטא את עומק התהום, את אימת העלם ההוא. יוכן שלא ניתן לתאר ולבטא את מה שקרה בשפט אונש, בשפת המיללים. וכי ניתן לתאר ולבטא זוועה אחת, הניתן לתאר רגשות אס או אב או ילד קען על האומשלג פלאץ!"

"יגם אני אינני מסוגל לתות ביטויו לכל הרגשות העמוקים והאויומים האלה" ב-1949 עלה לישראל, נשא והקם משפחחה גדולה, יש מאין.

aicnold מספר את ספוריו קורותיו לבני נער ומלהו אותן במסעות לפולין. "ממעמקים" הוא סיפור מרגש הקורא בנסיבות עצורה על תופת וגבורה, על שבת ותקופה, על בחירה בחיים כגד כל הטיסונים. לדעתן, ספר ורבה. אלתור לנדר

ממעמקים – שם העברי של גלבניה – זה השם בו חרב צבי איכנולד לספר בו הוא מתאר את מסלול חייו מילוחם במנין, שבבל גלבניה, דרך זונאות אשוויז ווד שיקום היי במרשל. ממש, ממעמקי התופת זוק, ואלינו סייר של איכנולד, הנער היהודי שרד חייני משפחתו הדזול,ABA, אמא ותשעה ילדים.

ממעמקים – ממעמי שפנות האדים הוא סייר העז שאל המשולחים למות, של המונינים, המושפלים, המושפעים. עזקת השלים המהלים.

זיקות אלה מחדדות בספר של איכנולד, עשרה שנים אחרי כילויו של יהוד פוטש' התגוטט מתוך צלום המצבה.

הוא נפטר בסלבקוב בשנת 1931. חביריamus סימנו בעדי למצוא ולהגעה אל הקבר. מתוך התרגשות רבה והודויה על הזכות הגדולה שנפלה לידי לאזרור ולהזדיל נרות נשמה על קברו של סבא-רבא של.

"היה זה רקיע שהור ומעון מתמיד, רקיע עצום, שכל רגע שלח ענינים שתורים בדים יותר ויותר אל גנות התבטים של בנדין והם איימו על המביסים בהם בטיניניהם הרעים" – כך פותח בימי איכנולד את ספרו וסיפורו "ממעמקים" על המלחמה שנפלה על עיריו בנדין ועל פולין ויהודה וכבר בדף הראשוני הוא ממחיש את האימים והפחד, שהחלה להסתנן אל בתיהם של יהוד בונין, עיר יהודית נאה ומפארת

האיומה, המורה והפחד מושתקים במעטה האב, הנזר או זקנו ופאות ילדיו. מעשה נורא זה, בעניין הילד צבי, מיד בתחילת המלחמה – הוא מבטא אויל יותר מכל את הפחד הנופל על יהודי בנדין.

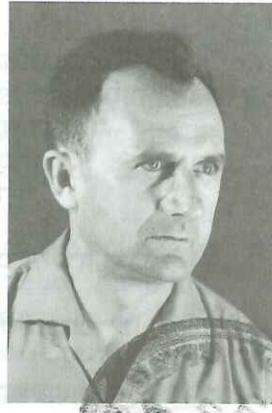
אבל עמד מעל ידיו ווותק את פאותיהם ובכלל חלול מלמל: "סכנה גוזלה מתחשת עליינו". ואכן, הידיעות החומות גוויות בו אחר זו, בזח חכמת המפואר של העיר נשר על יהוד הגאנז, ורק גם גוירות הנינוחות על יהוד העיר ובעקבותיהם קשיי פרנסה וחיופש פט לחם.

כל אלה הי' רק טרם הרעה הבאה על העיר עם תחולת האקציות והגירושים. בתקילה, הובל הוקנים, החולמים והיכים, כאלו אל המורה ובעצם לאושוויז.

aicnold מתראר את חיסול גטו בנדין וגורוש תושביו. לאושוויז שם מופדים הערים לעבות פך ואילו האחרים הי' בילדי כשיירים לעבות נשלחים אל המוות.

**ארגון יוצאי גלמבה
אבל על מותו של יי"ר התאחדות עולי פולין
מלוחמי מרד גטו ורשה
סטפן גרייך ז"ל**
תנחים למשפחה
מי ייתן ולא תדעו עוד צער

دب שבט (שורצפטור) ז"ל
DOB: שבט (שורצפטור) נולד בעיר במדין
ב-15 באוקטובר 1919.
DOB: שרד את אושוויץ-בירקנאו עליה
לישראל ב-1945. הוא התגיניס להגנה
ועם הקמת צה"ל שרת בחיל האויר
ולחם במהלך מלחמות העצמאויות.
DOB: עבד בחברת החשמל כשלם ראשי.
DOB: במלחמת ששת הימים שכלו דב
ורעיתו רחל את בנים הצאנו משה.
DOB: שבט, חבר ארגון יוצאי גלמבה,
נפטר בדצמבר 2007 והותיר אחריו,
אישה - רחל, בת - גילה אייל
ונכדים.
זה זכו ברוך!

לזכרם

"חלום חי היה,
לubitrot at shavaot u-sbel nurovi.
lakhim meshpachah u-lahiot la-am,
ziviti la-ha - ha-cholom ha-tgashim.
gil nurovi ha-abodim ai-shem,
mazati ha-zotot le-shemot chay,
shnidelei ba-oshor at yedi."

bara'z shlano ha-uzma'at,
ubehaha k'sha u-sbel-nit,
ha-tgashim ha-lomi haifa,
la-ro'ot dor ha-mash'ana"

בקשתה הייתה לשוחות ברגעים האחרוניים בבית האחוב עליה כל כך. ואכן, ביום י' 1.7.08 הלכה מאיתנו, שכלהו סובבים וועטפים אותה באהבה. כמו שתמיד נהגה לומר "חיביכם להמשך הלאה". במצוותה, אנחנו המשיך הלאה וכורונה היה חוץ על לוח לבנו לעד. אנו מתגעגעים מאוד.....

אהובים תמיד, הבע צבי, הבנות רחל וווכי, חתינה, נסיה ונסיה

ברוניה (ברכה) לנדא ז"ל 1926-2008

יקייתה ברכניה למאיו לבית משפט ברט נולדה ב-4 בפברואר 1926 בעיירה קרומולוב שבמחוז זבירז'יה.

לפני 63 שנים, ברכניה התחללה את דרכה כעירייה עצמאית וחדשים, אחרי שחוויתה את זרועות המלחמה הקשה ואיכודה את הוריה ורוב משפתה. כוח רצון עז, נתיישם, אמץ לב ואופטימיות, אפיינו אותה כל כח חייה, הם אלה שאפשרו לה ללחום את מלחמת הקאים ולשרוד את הזועות הבלתי אנושיות אשר עברו עליה.

המשפחה הייתה הערך החשוב ביותר עבורה, וכן, בתעוזה ובאמונה חזקה הקימה ביחד עם צבי בעלה משפחה לטפארת, ותמיד לאורך חייה עשתה כל שביכולתה לשמור את אחיזות המשפחה. גם ברגעים הקשים החליטה להעלות את מצב הרוח ולגרום לסתובבים לצחוק. ממש עד רגעה האחרון התגלתה כאמיצה, ראליסטית ובעלת חוש הומר כוח רצון עז להישאר אונשיות וצלחה במתשבטה. ואיל אף שלא להזכיר את האהבה שלא כתיבת שירים ולציור, ציירה עדין תלויים על קירות ביתינו.

אחד משיריה, שנכתב ביום החולdot של נסיה הבכור, בשנת 1985 :

**ארגון יוצאי גלמבה
אבל על מות חברתו
אברהם המר ז"ל**
מוותיק הפעילים של יוצאי זבירצ'ה
תנחים למשפחה
מי ייתן ולא תדעו עוד צער

**ארגון יוצאי גלמבה
אבל על מות חברתו
טננברג רחל ז"ל**
לבית שpigelman מסטישנישיץ
תנחים למשפחה
מי ייתן ולא תדעו עוד צער

**ארגון יוצאי גלמבה
אבל על מות חברתו
פלה ויקינסקי ז"ל**
ילידת סופוביץ
שנפטרה ביולי 2008
תנחים למשפחה
מי ייתן ולא תדעו עוד צער

דר' איןקה – אסתר וייסבורד ז"ל
לבית פוטרמן ילידת זבירצ'ה
שנפטרה בספטמבר 2008
תנחים למשפחה
מי ייתן ולא תדעו עוד צער

**ארגון יוצאי גלמבה
אבל על מות חברתו
מונייק סטילנד ז"ל**
MONIEK STILAND
Born in Dąbrowa Gornicza
Passed away in Paris
On April 29, 2008
תנחים למשפחה

**ארגון יוצאי גלמבה
משתף באבלו הכבד של חברנו
אהרון טיכניר
במוות עליו רעייתו עדיה ז"ל**
תנחים למשפחה
מי ייתן ולא תדעו עוד צער

זכרון

מאთ: זלמן גיטלר

הנה בית הספר "יבנה מורה",
עם המורים הדקדוקניים
המקרים כבוד ויראה
ומרביצים בתלמידיהם תורה,
גמרא, עברית, גרמנית
וידע עולם, להשכלה כללית.
חשיבות של געגועים עזים
המתפשטים לכל עבר
והם עולמים וירדים
ציצים ונעלמים
ואליהם תמיד,
חלומות מתלוים...
הו הינו חמישה אחים
בעיר בנדין נולדו
ונותר רק אחד.
ובנשנתו של האחד
מורעקה כבודה רובצת
צער ושםמה.

זלמן גיטלר, כפר שמריהו 22 בספטמבר, 2008

צער האחים היה בעריך
עוד זכה לתagog את "בר המזווה",
ושנה אה"כ פרצה המלחמה.
הוא שרד אותה כולה
אך את חייו קיפד
דזוקא בסופה.
הפצעות האנגלים על קרן הרכבת
בנה נסע
קטלו באחת את חייו הצעירים.

השני באחים היה אשר.
חבר ב"גordonיה",
בעל כשור רטורי באיכות ורמה
ומועמד להנוגה הראשית של התנועה
בורשה היבירה.
הוא שרה את אביו
סודוק שפתיים וכחיש
מובל אל מותו
ביבירקאו, מהנה ההשמדה.
הרבייע באחים היה שלם
חבר ב"נווער הצעוני"
תלמיד ב"יבנה מורה"
עם המשבר הכלכלי
 עבר לב"ס היסודי
"רפפורט" המשלתי.

חמשה אחים היו
בעיר בנדין נולדו
ונותר רק אחד.
ובנשנתו של האחד
מורעקה כבודה רובצת
צער ושםמה.
תחושים של געגועים עזים
המתפשטים לכל עבר
והם עולמים וירדים
ציצים ונעלמים
ואליהם תמיד,
חלומות מתלוים.

בכור האחים היה נחום
חבר ב"חלוץ" וב"גordonיה".
عبر הכרה בסקרנבייך
עליה לארץ חלוץ.
לקראת הולכתתו
חוור לפולין עם טוביה רעיזתו.
ונלכד בה עם פרוץ המלחמה.
טוביה נורמה בידי הגרנים
שעה שירבה להפקיר את גנושה בתה
ולכלת לעובדה.
אם ובתה, יהודיו נורו
מרובוחו של חיל גרמני
חסר לב ונשמה.

מידע שוטף

דמות חבר לשנת 2008

הפעילויות הרבות של הארגון מחייבת הוצאות כספיות בלתי מבוטלות. המכיסוי הכספי העיקרי בא מדמי חבר העומדים השנה על 130 ש'ית. כל תרומה נוספת ותתקבל ברכבה. אנו מבקשים מכל חבר שטרם שילם את דמי חבר לשעות זו את הקדום.

את דמי חבר ניתן לשלים:
 » ישירות לחשבון הבנק - בנק לאומי - בית ים - סניף 861 – לזכות "ארגון יוצאי גלבוביה" מס. שחנון – 33938/34. המשלים בדק זו מתבקש לשום את שמו וכותבו כדי שנידע למי ולאן לשולח קבלת.
 » באולם הארגון (רח' פרישמן 23 ת"א) הפתו בימי דיacha'ץ.
 » לגובר - צבי לנדו – ת.ד. 4120 בת-ים. טל: 5067337. טל: 59395, טל: 03-03
 חברי ארגון ובאים טרם שלמו את דמי חבר לmorphot שביידיכם ובמאצינו להוציא את הullen שביידיכם ולהפיץ אותו בין כל חברי הארגון, דבר שעולה בסוף רב.
 أنا, שלמו את דמי חבר כדי שנוכל להמשיך בפעילויות החשובה של הארגון. קיומו של הארגון תלוי בכם.

קרן לרוחה לנפגעי שואה בישראל

לאור הגידול הצפוי במסאים שמעמיד משרד האוצר, ניתנת האפשרות לקרן לרוחה לנפגעי השואה בישראל לעמוד לפני הקriterיוונים באפקט המעניינים האישיים.
הקרן מעניקה סיוע בחזרות כספיים עבור מספר צרכיהם כגון: טיפול רפואי, מכשרי שמיעה, משקיפים, תרופות שאינן מכוסחות בסל הבריאות, אביזרים אורתופדיים, טיפול וסיוע קצר מועד, וכו'יב'.
קריטריונים לקבלת מענק:

- זכאים לקבל הסיוע מי שהיו תחת הכיבוש הנאצי בתקופת מלחמת העולם השנייה ושברו את התקופה בנטאות, מחנות ריכוז או במלטotor, תוך סיכון חיים או שחיי בארצות שהיו גורוותיה של גרמניה הנאצית וסבירו מזריחיות הנאצים. וכן, מי שברחו משטו הכבש, ובתנאי שעמדו במבחן הכנסתה בטעום הסיוע הרלוונטי: בתנאי הפונה לא הגיש בקשה למענק ב 24 שעות אחרונות לאחר מכן.
- גיל הפונה מעל 65 שנה.
- הכנסתיו החוזשי של הפונה (ברוטו) אין עלות על 6,650 ש"ח (הגדרת נוצרך על פי הלשכה לשיקום נכים משרד האוצר) וזאת עבור קבלות מקור בלבד מהשנה הנוכחית או החולפת) בכל מקרה גובה מענק מרבי כולל הוא עד 4,000 ש"ח בגין כל הסעיפים הניל'

לפרטים נוספים, טלפון: 6090866 – 03, פקס: 03 – 6968294
דוא"ל: info@k-shoa.org

השתלמות בבית התפוצות לשנת תשס"ט-2008-2009

בנין בית תפוצות
הספר המרכזיא להוראת השואה

בית הספר הבינלאומי לפליטי דרב הדירוש

הספר המרכזיא להוראת השואה

"בין אטמול למחר נפל דבר בגרמניה..." ("שירת" שי' עגנון)
דיקנה של יהדות גרמניה
השתלמה בשיתוף עם בי"ס להוראת השואה ביד ושם
סיפורה של קהילה יוצאת דופן אשר מעורבותה בחיי האנוש
התיארונו, המדע והכללה הייתה נזוללה לאין ערוך משיעורה באוכלוסייה.
חיפוי חזות היזודית- גרמנית והשתוקקות להתרעות בחברה
הסובבת לא היו אלא אשלה אשר הסתיימה באורה כה טואני.
תאריך פתיחה - 3 בנובמבר 2008

בבית אבובי - יהודים של ים חולין במצרים אירופה
השתלמות בשיתוף עם בי"ס להוראת השואה ביד ושם
התבוננות בחיי היומיום בעולם שהיה שם היום, עשרות שנים אחרי
השואה, מרתק ומסקון. שלל הטיפוסים והדמות - ילדי ה"חדר"
ותלמידי היסיבה, העיסוקים והפרנסות, אבות ובנים, חתונות וטקסיים -
כל אלה מונחים במחקר ההיסטורי, בספרות, באמנות, בקולנוע, בפולנאי,
במוסיקה ובසפריו הזיכרונות.
תאריך פתיחה - 23 בפברואר 2009

לפרטים ותרומה לכל השתלמות: רבקה אדרת – בית התפוצות
bhaderet@post.tau.ac.il ; 03-7457908 ; 054-5952444 ; זוא"ל:

הנצחות אישיות

אנו מזוכים כי במנוף ההנצחה שביד הזוכה במודיעין נותרו עדין
מקומות להנצחה אישית של בני המשפחה שנספו בשואה.
הנצחת שורה אחת חורטה בשיש שוחר עולה \$.150. המבקשים להנציח את
ყירחים יפנו לאולם הארגון הפתוח מדי יום רביעי בערב וימלאו טופס עם
הפרטים הדורשים.

Dziennik Zachodni, 16-17 sierpnia 2008, Magdalena Nowacka

Abraham Green, przewodniczący Światowego Związku Żydów Zagłębia:

"Kiedy przyjeżdżam do Zagłębia zawsze zaczynam spotkanie z dawną ojczyzną od tego samego miejsca i od tej samej czynności. Od kadiszu, modlitwy za zmarłych, na czeladzkim kirkucie. Zresztą, to miejsce ma dla mnie podwójny wymiar. Ogólny, społeczny i osobisty. Społeczny i ogólny, bo w tym roku mija dwadzieścia lat od kiedy cmentarz został odnowiony przez Małka Stawskiego. Osobisty, bo leży tutaj część mojej rodziny. Dziadek, kuzynka, których pamiętam i babcia, która zmarła przed moim urodzeniem. Nie wyobrażam sobie, żebym mógł zacząć moje powitanie z miastem bez tego przystanku. Dużo myślę o tegorocznym Światowym Zlocie Żydów Zagłębia. Do tej pory nasze przyjazdy miały charakter bardziej kameralny, osobisty. Tegorocznego zlotu jest organizowany z rozmachem.

Przyjeżdżają żołnierze izraelscy, jest też o wiele więcej oficjalnych, podniosłych uroczystości o charakterze historycznym, więcej spotkań kulturalnych. Najważniejsze jest jednak to, że po raz pierwszy wszystkie prawie zagłębiowskie miasta zjednoczyły się, postanowiły wspólnie przywołać pamięć o dawnych mieszkańców. To zjednoczenie z pewnością

szerokość mnie cieszy, z racji tego, że jestem przewodniczącym Światowego Związku Żydów Zagłębia."

Dziennik Zachodni, 18 sierpnia 2008, Magdalena Nowacka

"...Wczoraj byli w Auschwitz, Dziś zmówią kadisz na czeladzkim kirkucie. Zobaczą sosnowiecką wystawę i przez dwa kolejne dni będą szukać. Minionego świata. Rodziny, przyjaciół. Często już tylko na cmentarzu.

Zawsze - w sercach.

Hadasa Kantor, a wcześniej Helena z domu Wolfowicz jest w Zagłębiu... sama nie porafi przypomnieć sobie, który raz. Jedno wie na pewno. Dokąd starczy jej sił będzie tu przyjeżdżała. Będzie przywoziła dzieci. Bo tak trzeba. Pani Hadasa swoje wspomnienia, także z tragicznych lat, opisała w książce, wydanej przez Yad Vashem p.t. "Kto otworzy te bramy?" Na dwie wystawy w sosnowieckim Muzeum wybierają się dziś prawie wszyscy. Pierwsza jest zatytułowana "Zanim nadeszła zagłada"... Na drugiej znajdujemy reprodukcje fotografii, oraz rozporządzenia niemieckich władz okupacyjnych. Eksponaty opowiadają o położeniu i życiu ludności żydowskiej od momentu wybuchu wojny, do likwidacji zagłębiowskich gett w sierpniu 1943 roku." Zaznaczyć należy, że wiele wysiłku w przygotowaniu tych wystaw i dbałości o autentyczny historyczny włożyła dr Aleksandra Namysło z Instytutu Pamięci Narodowej.

Dziennik Zachodni, 20 sierpnia 2008

Mówi David Peleg ambasador Izraela w Polsce

To, że tu są dwie armie, izraelska i polska, między flagą biało-niebieską a biało-czerwoną ma symboliczny wymiar. Armia polska jest wśród nas na Bliskim Wschodzie. Żołnierze i oficerowie polscy wypełniają swoją rolę w sposób znakomity. Robią to na naszej granicy z Libanem, Syrią, w Iraku. My ze swojej strony obiecuujemy, że zrobimy wszystko, aby dzielić się z nimi doświadczeniem. Zadaniem żołnierzy Izraela jest szukanie każdej okazji, aby zatrzymać pokój. Ale oficjalna nazwa naszego wojska nie jest przypadkowa.

FOT. ARKADIUSZ GÓŁA

Brzmi Armia Obronna Izraela i ma być znakiem ostrzegawczym dla naszych wrogów. Prawdziwy pokój będzie taki, który zapewni bezpieczeństwo nam i naszym sąsiadom. Ufamy żołnierzom, którzy wiedzą, jak nas obronić. Nie mogę jednak nie zadać pytania. Co byłoby, gdyby armia Izraela powstała nie w 1948 roku, ale dziesięć lat wcześniej? Jestem pewien, że zmieniłoby to bieg historii nie tylko Żydów w Polsce, ale i na świecie.

10 | 21 sierpnia 2008 | Polska 'Dziennik' Zachodni

Zagłębie

Żegnało ich słońce i deszcz

Wczoraj dawni mieszkańcy zagłębiowskich miast, którzy przyjechali tu po latach na Światowy Zlot Żydów Będzina, pożegnali swoją krajną dzieciństwo. Przebywali w naszym regionie od niedzieli. W tym czasie uczestniczyli w specjalnie dla nich przygotowanych uroczystościach. Odwiedzili Oświęcim i czeladzkim cmentarz

żydowski, wzięli udział w apelu poległych, oglądali wystawy fotografii i pamiątek po społeczności żydowskiej w Zagłębiu. Wczoraj samorządowcy z Czeladzi zadali, aby te ostatnie godziny były pełne radości i muzyki. Na czeladzkim Rynku zagrała klezmerska kapela, a goście spontanicznie zaśpiewali przy jej dźwiękach.

ŻYDOWSKA MUZYKA ZABRZMIAŁA W CZELADZI

Dziewięci muzyki klezmerskiej i charakterystyczne kroki izraelskich tańców zawiadły ostatnio czeladzkim rynkiem. To pierwsza taka impreza w mieście, ale jak zapowiedział burmistrz nie ostatnia.

- To wspaniale móc być tutaj po tylu latach i brać udział w takiej uroczystości, która pozwala pamiętać o przeszłości i cieszyć się teraźniejszością - powiedział przed rozpoczęciem koncertu Abraham Green, przewodniczący Światowego Związku Żydów Zagłębia, który przed wojną mieszkał w Czeladzi.

Po tych słowach licznie przybyłych mieszkańców Czeladzi i gości z Izraela oczarowały dziewięci żydowskich pieśni w wykonaniu klezmerów z Klezmer Oester. Pierwszy utwór jaki wykonali - Hava Nagila - porwał do tańca tłum ludzi.

W międzyczasie można było posilić się prawdziwym żydowskim jedzeniem. Można było skosztować jak smakują gribenes i holiszki. To

(źródło: mmsilesia.pl)

drugi to nic innego jak gołąbki, tyle że z mięsem wołowym a gribenes to smalec. Można też było otrzymać książkę Wiesławy Konopelskiej, Szalon. Pamięci czeladzkich Żydów.

Czętni mogli także nauczyć się podstawowych kroków izraelskich tańców pod czujnym okiem instruktorów z Zespołu Tańca Izraelskiego "Snunit". Snunit po hebrajsku znaczy jaskółka. Czętnych nie brakowało. Burmistrz Marek Mrozowski zapewniał, że za rok znów zorganizuje taki koncert. - Chciałbym, żeby stało się to tradycją, aby raz w roku na czeladzkim rynku, niedaleko którego stała kiedyś bożnica, rozbierała żydowska muzyka - mówił Mrozowski

(źródło: mmsilesia.pl)

ŚWIATOWY ZLOT ŻYDÓW Z BĘDZINA

65. rocznicę likwidacji getta będzińskiego uczczono podczas uroczystości w Będzinie, zorganizowanej w ramach trwającego Światowego Zlotu Żydów Będzina.

Uroczystości i zlot wpisują się w przypadający właśnie jubileusz 650-lecia nadania temu zagłębiowskiemu miastu praw miejskich. „Historie Żydów i Będzina są nierozerączne. O tym chcemy pamiętać i chcielibyśmy, żeby o tym pamiętali potomni” - powiedział prezydent Będzina Radosław Baran.

Uroczystości odbyły się w honorowej asyście żołnierzy polskich i izraelskich na Placu Bohaterów Getta Będzińskiego, na terenie byego getta. Wcześniej uczestnicy zlotu spotkali się w Urzędzie Miasta, gdzie opowiadali o swoich związakach z Będzinem. „Tu się urodziłam, tu mam sentyment,

podziwiam, jak pięknie się to miasto rozwinęło, ale moje państwo to Izrael” - powiedziała Rivka Raich. „Przez wiele lat mojego dzieciństwa Będzin był jakimś tajemniczym bytem. Mój ojciec, który się tu urodził, przeszedł najgorsze obozy koncentracyjne. Próbowałem nam opowiadać o swojej przeszłości, ale my nie mogliśmy znieść tych historii. Mój ojciec zmarł, a ja pewnego dnia zdecydowałem znaleźć to tajemnicze miejsce” - powiedział Brauner Eliezer. Teraz od pięciu lat tworzy swoje drzewo genealogiczne. Wywodzi się z jednej z najliczniejszych żydowskich rodzin w Będzinie. Wojnę przeżył jednak tylko ojciec i

Będzin. Pomnik na Placu Bohaterów Getta Będzińskiego / fot. Internet

jego siostra.

„Być w tym miejscu to patrzeć oko w oko z historią. Jestem teraz u kresu moich poszukiwań, przeszukałem archiwum, odnalazłem całą rodzinę. Jutro biore tu dzień wolny, mam 15 adresów do sprawdzenia, domu mojego ojca, rodzinnej fabryki, będę szukał” - dodał Eliezer.

Zydzi osiedlili się w Będzinie w średniowieczu. W połowie XIX wieku stanowili już połowę ludności miasta. Później odsetek ten osiągnął 80 procent. W międzywojniu to Żydzi nadawali ton całemu miastu - wielu

ich przedstawiciele zasiadały w lokalnych władzach, działały w stowarzyszeniach kulturalnych i klubach sportowych. Kres istnienia takiego Będzina przyniosła II wojna światowa. Niemcy spalili wtedy synagogę z modlącymi się w niej wiernymi, dopuszczali się ulicznych egzekucji, utworzyli w mieście getto, które zlikwidowali w sierpniu 1943 roku.

Z ponad 30 tysięcy mieszkańców Będzina narodowości żydowskiej po wojnie do rodzinnego miasta wróciło około 1000 osób, ale także oni opuścili później Polskę w czasach PRL.

(PAP)

Pobiegł w stronę pobliskiego kościoła Świętej Trójcy. Żołnierze strzelali do uciekających. Grupę Żydów uratował ksiądz Mieczysław Zawadzki, wpuścił ich do kościoła, opatrzył rannych potem otworzył tylną bramę, żeby mogli uciec. Mark Spiegelman, dziś wybitny australijski naukowiec, w czasie wojny najpierw ukrywał się z rodzicami na wysypisku śmieci, potem przygarnęła go polska rodzina. Przeżył Holocaust przebrany za dziewczynkę.

Seweryn Leopold uciekł z rodziną z Będzina na początek wojny, trafił na Sybir i w końcu, po czterech latach tułaczki - do Palestyny. Po wojnie zmienił nazwisko na Ariel Gutman. - Chciałem o wszystkim zapomieć. Dopiero mój syn skłonił mnie do przyjazdu do Będzina. Teraz jestem wzruszony, bardzo wzruszony - mówi.

Erin Einhorn z Nowego Jorku urodziła się już po wojnie. Do Będzina przyjechała spotkać się z potomkami rodziny Skowrońskich, u której jej matka, Irena Frydrych spędziła wojnę.

....Na Światowy Zlot Żydów przyjechało z całego świata około stu dawnych mieszkańców. Będzin przed wojną nazywano Jerozolimą Zagłębia, bo Żydzi wtedy liczyli ponad połowę mieszkańców. Z liczącej 30 tysięcy ludzi społeczności żydowskiej Holocaust przeżyło około tysiąca osób..

... Przy Pomniku Bohaterów Getta stanęła polska wojskowa asysta honorowa i 150-osobowa grupa żołnierzy izraelskich. Wraz z nimi - Zew Leron-Londner, jeden z ostatnich żyjących obrońców będzińskiego getta. - Nie mieliśmy broni, nie było gdzie się schować - mówi - Kilka rewolwerów ukradliśmy Niemcom, kilka przemycili nam Polacy. Próbowaliśmy, ale getto skończyło się w ciągu kilku dni, zostało tylko parę osób do sprzątania. Dokładnie 65 lat i 19 dni temu Niemcy wsadzili mnie do pociagu do Auschwitz.”

Główna uroczystość w Będzinie zainaugurowana została hymnami obu narodów: Hatikwą (Nadzieją) i Mazurkiem Dąbrowskiego (Jeszcze Polska nie zginęła). Zwrótcie proszę, uwagę na podobieństwo tych hymnów, zrodzonych w niewoli: nadzieja, wierność i tęsknota do wolności.

W drugiej połowie sierpnia 2008 Zagłębie odwiedziła liczna grupa dawnych zagłębiowskich Żydów z Izraela, Europy, Ameryki i Australii.

Związek Żydów Zagłębia dorocznie organizuje wyjazdy do Polski. W roku bieżącym wizyta ta miała specjalny charakter i przygotowana została na miejscu, przez polskich gospodarzy ze szczególnym pietyzmem. W sierpniu 2008 minęło 65 lat od hitlerowskiej zbrodni wymordowania resztek ludności w gettach Zagłębia Dąbrowskiego.

W programie wizyty Żydów Zagłębia był, jak każdego roku, Oświęcim, muzeum Auschwitz, następnie odwiedzenie wielkiego żydowskiego cmentarza w Czeladzi i zjednoczenie się we wspolej modlitwie i myśli, oddanie hołdu pamięci naszych przodków, którzy na polskiej ziemi żyli, oraz ofiarom Holocaustu, które grobów swoich i cmentarzy nie mają. Przypada właśnie dwudziestolecie restauracji tego bardzo zaniedbanego po II wojnie światowej cmentarza i w tym roku na uroczystość przyjechał p. Moniek Stawski, którego staraniem i funduszami czeladzki cmentarz został 20 lat temu restaurowany.

W środę, 20 sierpnia br. uczestnicy Zlotu Żydów Zagłębia odwiedzili Dąbrowę Górną i Sławków.

Polskie środki przekazu żywo interesowały się naszą wizytą i obszernie relacjonowały o uroczystości i imprezach. Na wstępie zamieszczamy artykuł internetu Polskiej Agencji Prasowej z Będzina. Poniżej, fragmenty z polskiej prasy i internetu.

Gazeta Wyborcza, 20.08.2008, Iwona Sobczyk:

“Icchak Turner, od lat mieszkający w Izraelu, 8 września 1939 był niedaleko będzińskiej synagogi, kiedy Niemcy podłożyli pod nią ogień, paląc budynek i modlących się w nim Żydów.

We call on any person who is familiar with the story of the march and its victims – if you have any additional information about the people and their families, please send it to Yad Vashem. This will constitute a significant contribution to the important mission of uncovering the faces and the names of the victims of the Holocaust, and fulfilling the command of Every Person has a Name.

If you have any more information, please send it by mail to:
naama.galil@yadvashem.org.il yona.kobo@yadvashem.org.il

המצבה עם מספרי קרבנות צעדה המות בבית הקברות הנטצרי בקשייאזוניצה
The monument with the victim's numbers in Ksiażenice, Poland

Set in stone / I.B. Iskov

Introduction

From the ashes and devastating destruction of the Holocaust arose a generation of survivors with a strengthened resolve to start a new life.

One strong group of survivors came from an area of Poland called Zagłębie (Zaglombie). Most of their family members were killed in the Holocaust. Grandparents, mothers, fathers, sons and daughters, sisters and brothers, aunts and uncles and cousins were murdered. Entire families were annihilated. Many of the remnants from the Zagłębie region, which included Będzin, Sosnowiec, Katowic and Dąbrowa, settled in the Greater Toronto Area after liberation.

The new arrivals formed the "Zaglombie Society" in Toronto in 1951. The mandate of this benevolent society initially included providing financial and social support to its members, as well as offering cemetery plots. At the same time the group sought to be a vital contributor to its new community and to charitable organizations both locally and in Israel.

The Zaglombie Society's families became my extended family and the bond has further strengthened over the years. I have fond memories of Zaglombie picnics, banquets and celebrations with the fellow Zaglombies.

The first generation of survivors consisted of approximately 100 families. Shortly thereafter a Ladies Auxiliary was established. In

the late 1970s the Young Men's Division was formed and soon many of the second-generation survivors became vital contributors to the Society. Now after more than 50 years, I am proud that the third generation is also participating and that we have over 200 members. Through the efforts of the executive and the support of the members at large, the Zaglombie Society is among the leaders in the Jewish community in fundraising and community work. We now also have a state of the art monument, which exhibits the names of all the Zaglombie family members who perished during the Holocaust.

The new collection of Holocaust memoirs includes the testimonies of several of these survivors. Their true account reveal some of the horrors and atrocities that the Nazis inflicted upon them and that they witnessed, which continue to haunt them today. In conjunction with the monument, this book is truly a lasting legacy.

The book *Set in Stone* was Edited and compiled by I.B. Iskov. The Introduction was written by Larry Iskov - Son of Frances and Henry Iskovo, Survivors of the Holocaust.

Copies are available at \$10 (postage \$2 extra). Checks should be made payable to The Zaglombie Society, c/o I.B. Iskov, 31 Marisa Court, Thonhill, Ont. L4J 6H9. EM: ibunny@rogers.com

Serce moje – My Heart

A new exhibition by poster artist Yossi Lemel

Batya Lemel – Garfinkel was born in 1928 in the city of Bedzin and was raised in an Orthodox Jewish family of 12, which was a member of the Radomsk Hassidim sect.

In 1936 the family moved to *Modrzejowska* St., where she spent her childhood.

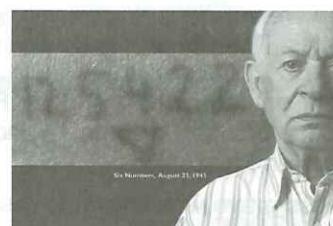
With the outbreak of World War II and the occupation of Bedzin, the family managed to stay together until March 1943, despite the harsh conditions. At that time Batya was transported in the middle of the night to the Glenau Bad Kudowa labor camp, and from there to the Bielawa - Langenbielu camp.

In early January 1945 Batya was taken on the Death March, along with the camp's other female inmates. On the first night she managed to escape and hid in a village in the Sudetes Mountains as a Christian girl by the name of Barbara Rota. All the other members of the Garfinkel family were taken to Auschwitz in the summer of 1943.

After the war ended she immigrated to Israel and enlisted in an IDF paratroops unit.

Sixty-five years later, Batya returned to her home on Modziovskaya Street, accompanied by her son, Yossi and her eight-year-old granddaughter Noa. On the day she was born Noa was nicknamed "Sertza Moya" (*Heart of Mine*, in Polish), which was Batya's mother's nickname for her.

Today Batya lives in Jerusalem with her husband, Bernard Dov Lemel, her neighbor who grew up at 44 Modziovskaya Street, and they have three children and nine grandchildren.

בד למל, מאחוריו אהת הכרות שיצר, בן יוסי

Yossi Lemel, a poster artist and longtime member of Israel's advertising and graphic design industry, recreated the story and memories of his mother Batya and her family that is no more, through his daughter Noa: the story of the apartment, the playground, the open-air market, the street and the castle in the city of his birth.

The exhibition, which opened on August 8, 2008 at the National Museum in the city of Poznan, Poland, presents this personal story, in addition to political and social works that were created by artist Yossi Lemel in recent years and have been displayed at exhibitions and galleries around the world.

In a former exhibition made in 2005 - "1945-2005, Yossi Lemel and his father" - Yossi took his father to the area of former concentration camps of Auschwitz and Sachsenhausen. The idea of the artist was to personify the history of his father, Bernard Lemel, a survivor of Auschwitz.

last transport to Auschwitz.

I will be in Israel in October and would like very much to interview anyone who could contribute to this project.

I thanks you very much in advance for your help

Samuel Feldberg

EM: sfeldberg@uol.com.br

Who Knows? Who Remembers?

The Feldberg Szwimer families from Będzin

I'm the son of Lolek Feldberg, and the grandson of Aron and Rachela Feldberg from Będzin. On my mother's side, my grandparents were Szmul and Frymeta Szwimer.

My father and mother survived the war in labor camps and emigrated to Brazil in 1953. I was born there in 1956 I'm looking for information regarding my family. Is there still someone alive who lived in the ghetto until it was liquidated in august 1943? I heard that my grandfather Aron had been on the

Now These Are The Names ... (Exodus 1:1)

Identifying the names of the victims of the Death March who are buried in a mass grave in Poland

Investigative report by: Naama Galil & Yona Kobo

"Myriads streamed from every sub-camp of Auschwitz; the masses dragged along the roads by day and by night, by night and by day... And the Germans, guards of the marchers... strewed the roadsides with bullet-ridden bodies, their machine-gun fire spitting at the laggards, leaving the bony carcasses for the snowfall to swallow". (Ka-Tzetnik 135633, *Sunrise Over Hell* [Salamander])

In the Christian cemetery in the town of Ksiażenice, Poland, approximately a 90-minute drive from Auschwitz-Birkenau, there is a gravestone. It marks a mass grave where 45 people were buried, victims of the Death March, which departed westward on January 18, 1945 from the Auschwitz Birkenau concentration camp. Unlike other victims of Death Marches, these murdered victims had a grave. Local priest Pavel Rish decided to bury the victims and document their "names" - the inmate numbers that were tattooed on their arms. The priest ordered the gravedigger to write down the numbers and this authentic document can be found at the Auschwitz Archive. There is a copy of the document at the new Holocaust History Museum at Yad Vashem.

When they left the camp, the inmates received a blanket, a piece of bread and one can of food for every four marchers. They were forced to walk for many kilometers in freezing cold weather, dressed in rags and wearing wooden clogs. They suffered from exhaustion and dysentery, and ate snow to assuage their hunger. Any inmate whose strength failed him and who lagged behind was immediately shot by the SS guards. After a 59 km (36 miles) march, the inmates arrived at the railway station in the city of Gliwice, where they were loaded on open railway cars. They traveled for hours, in 20 degrees below zero weather, and many of them froze to death. When the train stopped, the SS guards forced the inmates to continue marching, even though they had not received any food for three days.

On January 22 they approached a forest near the towns of Mlyni and Rybnik. When they entered the forest the guards began shouting that partisans were attacking the convoy, and then they opened fire on the inmates. The site was filled with the dead and wounded.

Their funerals were held on January 26 and on February 12. Some of the bodies were brought in carts by local residents, from Mlyni to the cemetery in Ksiażenice.

The existence of the mass grave was known to researchers and to a number of Israeli tour guides.

Following a visit to the site by members of the Israeli General Security Service, they conceived the idea of trying to identify the murder victims by the numbers that were carved on the gravestone, and to erect a gravestone with their names. Yad Vashem joined this important project whose entire essence is that Every Person has a Name.

Section 2 of the Yad Vashem Law, (1953) states that: "The task of Yad Vashem is to gather into the homeland material regarding all those members of the Jewish People who laid down their lives, who fought and rebelled against the Nazi enemy and his collaborators, and to perpetuate their names..."

Even today, over 60 years after the Holocaust, Yad Vashem continues with the task of recreating the names and the life stories of all the Jews who perished in the Holocaust.

An initial communication to the Auschwitz Archive revealed that 26 of the murder victims were Jews, from Germany, Czech Lands, France, the Netherlands, Poland and Hungary. Six of those buried were Polish political prisoners and the others were of various nationalities. Some of the inmates' numbers were apparently miscopied, which makes them hard to identify.

To date 25 of the murder victims have been identified, 18 of whom were Jews.

Yad Vashem conducted an investigation, using its existing sources of information: archive, pages of testimony, community books, commemorative books and more. Using these sources of information, we have managed to recreate the life stories of a large portion of the people whose names were identified.

His Name is Unknown

A Jewish man arrived in Auschwitz on a transport from Będzin on December 17, 1943. Upon arrival, he went through the "selection" and was given a number: 169204.

The Transport:

800 Jewish men and women from Będzin arrived in a transport to Auschwitz on December 17, 1943. After the selection, 92 men and 169 women were admitted to the camp and were given nos. 169139 – 169230 and 72060 – 72228*. The remaining 539 men and women were killed in the gas chambers.

(*Based on records that survived in Auschwitz we can recognize some of the names of the Jews who went through the selection - see on page 4 of that issue a list of Jews from Będzin).

Joel Tintpulwer – Auschwitz no. B 3376

Joel Tintpulwer was born on March 18, 1896.

On August 2, 1944 Tintpulwer was sent to Auschwitz from a forced labor camp in Kielce. On his arrival, he went through the selection and was given no. B 3376.

The last record of him in various documents is from August 24, 1944, at Trzebionka, one of Auschwitz III sub-camps.

According to the documents, the Tintpulwer family appears in three life centers in Poland: Warsaw, Będzin-Sosnowiec and Łódź.

The Transport:

563 Jewish men were selected from a transport that arrived to Auschwitz on August 2, 1944 from the forced labor camp for Jews in Kielce. They were admitted to the camp and were given nos. B-2903 – B-3449. The weak and those unable to work were sent to the gas chambers.

1032 A	* Tintpulwer Joel	20
362 A	15717 B	Sz
Urbach Dawid	71972 A	Bro
Hauser David	Perluga Danillo	* Kop
141 A	354 A	* Jun
Horwitz Samuel	* Polgar Bela	* Szy
974 A	* 169204	Zur

ה מצבה החדש עם שמות קרבנות הצעדה בבית הקברות הנוצרי בקסיאזניצ'ה
The monument with the victim's names in Ksiażenice, Poland

From numbers to people – the list of the victims, who were identified, buried in Ksiażenice,

Auschwitz No. Name & country of deportation

172626	Albert- Abraham Banet	(★ France)
8523	Stanislaw Bronish	(Poland)
137433	Jakub Cymermann	(★ Poland)
116947	Norbert Freundlich	(★ Germany)
B 5949	Jeno Gabor	(★ Hungry)
142023	Jojne Gostinski	(★ Poland)
144260	Jakob Grostkowski	(★ Poland)
A 5969	David Hauser	(★ Hungry)
A179919	Samuel Horwitz	(★ The Netherlands)
B 9228	Samuel Kops	(★ The Netherlands)
162328	Edward Kusmiercyk	(Poland)
12453	Walerian Lenezycki	(Poland)
20205	Zygmunt Makowski	(Poland)
17272	Jan Pluta	(Poland)
166470	Danillo Perluga	(Yugoslavia)
B6050	Polgar Bela	(★ Hungry)
43405	David Pastel	(★ France)
164030	Aron Schelvis	(★ The Netherlands)
9050	Aleksander Szuc	(Poland)
142530	Berek Szymankiewicz	(★ Poland)
B3376 *	Yoel Tintpulwer	(★ Poland)
A5315	David Urbach	(★ France)
F173913	Marc Weill	(★ France)
A5779	Marius Yungerman	(★ Hungry)
152147	Salomon Zurel	(★ The Netherlands)

Auschwitz Nos. who are not identified yet:

F77274 (★ Poland Ciechańow)	A16827 (★ France)
169204 (★ Poland Będzin)	71972 (?)
170421 (★ Czech Lands)	200901 (?)
A862 (★ Czech Lands)	201043 (?)
A3231 (★ Hungry)	B15717 (?)
A4270 (★ Hungry)	334 (?)
A6743 (★ Hungry)	5778 (?)
A6974 (★ Hungry)	Bez Nr. – no number
A7141 (★ Hungry)	Bez Nr. – no number
B13700 (★ Czech Lands)	

* B3376 – this number appears twice on the list

Dear Friends and Fellow Zagłebians,

The Jewish year of 5768 is coming to an end, and a new year will soon begin – 5769.

In late August we, a delegation of over 70 people, returned from a heritage tour to Zagłebie. The participants included people from Israel, Europe, the United States, Canada and Australia.

The main goal of the delegation to Poland is to visit the graves of our forefathers, to commune with our relatives, to visit Auschwitz, the field of slaughter of the Jews of Zagłebie, to visit the various Jewish sites in the cities and towns of Zagłebie, and, of course, to visit the places of residents of our parents and our families.

This year we unveiled the commemorative plaque at the Rapoport School in Bedzin.

An exhibition on the Jews of Sosnowiec before the war and during the Holocaust was held at the Sosnowiec Museum. A lot of work was invested in the exhibition, which is indeed interesting and dignified.

In Będzin, which is celebrating its 650th anniversary this year, we convened at City Hall and told the locals about the past. From there we went to an impressive ceremony that took place in the Ghetto Heroes Square, marking the 65th anniversary of the destruction of the Zagłebie ghettos. Israel's ambassador to Poland and Polish government representatives attended the ceremony. Participants in the ceremony also included a Polish military unit and IDF soldiers, whose participation was initiated by our friend Zev Liron. We were moved to tears by the ceremony, especially when Hatikvah was played, Kaddish was recited and IDF officers and representatives of the delegation placed wreaths. In the evening we were hosted by the mayor, who held a festive farewell dinner in our honor.

ישראל טרנר נציג שרים בז'יג'ז'ה בגדודין, ליד הכנסתה בגדודין
Itzhak Turner by the Church in Będzin

Holocaust Memorial Day - Yom Hashoa Service - May 1, 2008

The topic of this year ceremony at the Memorial Site in Modiin was "60 years to the State of Israel".

Thousands came to Yad Hazikaron - four generations Zagłebians, Ministers, Knesset members, public figures, senior police officials, soldiers and many guests including youths.

A short military ceremonial drill conducted by a squad of soldiers from a nearby IDF base was followed by the traditional lit of the torches.

A moving ceremony took place at Yad Hazikaron - a monument was inaugurated to commemorate "Netzer Achron" (last scion) of the people from Zagłebie, the Holocaust survivors who were the last surviving members of their families, participated in Israel's wars and were killed in those wars. Dov Lemel and Shimshon Jashvitz were given the honor to removing the veil.

Cantor Arihe Brown, who conducted the religious part of the memorial service, chanted the prayers. "Yizkor" was said by Itzhak Greengrass and "Kadish" by Zvi Landau.

The following persons spoke at the ceremony: Mr. Avi Dichter - Minister of Public Security; Mrs. Agnieszka Magdziak-Miszewska - Ambassador of Poland in Israel; Mr. Radoslaw Baran - Mayor

Before we left the region, the mayor of Czeladz held a klezmer concert for us in the town square, where Jewish and Israeli songs were played and sung. We danced to the strains of the concert, along with the local residents. At the end of the event, the Mayor of Czeladz presented Moniek Stawski with an award in recognition of his work as caretaker of the local Jewish cemetery.

This emotional evening marked the end of our visit to Zagłebie. When we arrived in Warsaw, we visited the home of David Peleg, Israel's ambassador to Poland, who answered our questions about relations between Poland, the Jews of Poland and Israel.

Ladies and gentlemen, we accompanied delegations to Zagłebie for the past 20 years. As one who has participated in all the delegations and more, I can say that considerable progress has been made in both the commemorative activity and the relations between the Poles, and us and for this I thank the authorities in the region, the mayors and all the others who are involved. Nevertheless, there is still much work to be done, and, as time

BEDZIN IS CELEBRATING ITS 650TH ANNIVERSARY
RIGHT: ZEV LIRON (LONDNER)

passes, we, the members of the first generation, will have to entrust that work to future generations. We hope, and we are certain, that our children and grandchildren will do this in the best possible way, and will continue to tradition that we began.

At the closing of the year 5768, I wish all Zagłebian Jews in Israel and overseas and their families, a Happy and Healthy New Year, a year of peace and prosperity.

Shana Tova!

Abraham Green - Chairman of the Zagłebie World Organization

אלה בוגטני, דודתו של חיל נזר אחרון - קלמן צ'פניק, ליד האנדרטה במודיעין
Nezer Achron Monument at Yad Hazikaron in Modiin

of Będzin; Mr. Natan Wallach - Tel Aviv Deputy Mayor and Mr. Abraham Green - Chairman of Zagłebie organization.

Yair Klinger and the "Raananim" Ensemble provided the artistic program.

The ceremony was conducted by Varda Greenberg (Tobiash) and Shelomi Karib (Krawinski), both members of the second-generation.

Zagłebier Society in Toronto Wishing Zagłebians all over the world

Shana Tova!

May we have a Wonderful Year filled with Good Health, Happiness and Joy!

בשְׁחַנּוּכָה

כל אחד הוא אור קטן. וכולנו, אור איתן.

סופגנית סביבון ונור חנוכה
נהוג במסיבה כבכל שנה
בוואו למפגש במצב רוח הגיגי
הביאו אתכם גם דור שני ושלישי

לכבוד,
חברי ארגון יוצאי זגלמבה
חברים יקרים,
בחנוכה נקיים את הנשף המסורתני של ארגון יוצאי זגלמבה, בסימן 60 שנה למדינת ישראל וובל ה-100 לעיר תל-אביב יפו.
הנשף יערק ביום א' כ"ה בכסלו תשס"ט, נר שנייני של חנוכה, ה-28 בדצמבר 2008 באולמי רוסיטל בתל-אביב (צומת תונבה).
התכנסות בשעה 18:00.

ברכות והדלקת נרות - כבוד הרב ישראלי מאיר לאו – הרב הראשי לתל-אביב יפו

מספרי סייפורם – השנה, לראשונה, יספרו בני הדור הראשון מעשי ניסים וגבורה שארעו לפני ובזמן מלחמת העולם השנייה. אורך הספר – 054 – 4265980
עמדו אחד. הקראת הספר ע"י הננד או הננדת. משפחות המעוינות לספר את סיורן מוזמנות להתקשר לשירה אורן, טלפון: 054 –

תցוגה של אומן הרכחות הבינלאומי יוסי למל – דור שני ליווצאי זגלמבה

מחהלה דורות המשך – בני הדור השני והשלישי מוזמנים להצטרף למחהלה שתשמר בנשף את שירי חנוכה ושירי א". את המקהלה ינהל המלחין והמנצח, יאיר קלינגר – דור שני ליווצאי זגלמבה. כדי לבגש את המקהלה אנו זוקקים ל-12 אנשים. הצליפות למקהלה מחיבת השתתפות בכל החזרות.

לפרטים נוספים, נא להתקשר לאון שידק (קנטור), טלפון: 050 - 7806305

ארוחת ערב חגיגית. מוסיפה וריהודה.

כרטיסים לגשם במחיר 150 ש"ח לאדם – ניתן לרכוש אצל גזבר הארגון, עבי לנדו, בטלפון: 03 - 5067337 ; 03 - 054 - 4490237
ובימי רביעי במועדון הארגון, רח' פרישמן 23 ת"א (טלפון: 03 - 5270919) בין השעות 16:00 – 19:00.

Dear Friends and Fellow Zaglobians,
We are happy to invite you to our annual

Hanukkah Ball

On December 28, 2008 – (the eighth night of Hanukkah)

At the **Recital Hall** in Tel Aviv

For details: rinakahan@gmail.com

לוח אירועים ומפגשים ליווצאי זגלמבה

על אירועים נוספים תבואה מוחרעת נפרזת.

נס גדור היה פה

Coming Events - Save the Date

2008:

December 28, Sunday, 18:00	Hanukkah Ball Recital Halls, Tel Aviv
-------------------------------	--

2009:

February, 6 *	Tu Be'shvat planting at Yad Hazikaron in Modiin
Friday 11:30am	
April, 1	"Lechaim" - Passover Gathering at 23 Frishman St., Tel Aviv
Wednesday, 5:30pm	
April 21,	Yom Hashoa Memorial at Yad Hazikaron in Modiin
Tuesday, 4pm	
July, 30	Tisha Be'Av Yahrzeit at Nachalat Yitzhak Cemetery
Sunday, 4pm	

*There could be a schedule change due to weather conditions

October, 2008	ערחש תשס"ט Wishing you a Wonderful New Year שנה טובה ומאושרת, שנה שלום ובטחה filled with health, and inner peace!
Zaglebie World Organization	מאת הנהלת הארגון ומערכת עלון זגלמבה

2008	נשף חנוכה חגיגי בסימן 60 שנה ישראל, באולמי רוסיטל בת"א בשעה 18:00
------	---

2009	נטיעות ט"ו בשבט ביד הזיכרון במודיעין בשעה 11:30
ה-1 באפריל, יום רביעי	הרמת כסות לכבוד פסח תשס"ט באולם הארגון בפרישמן 23 ת"א בשעה 17:30
ה-21 באפריל, יום שלישי	עצרת יום השואה תשס"ט בשעה 16:00
ט' באב ה- 30 ביולי יום ראשון, בשעה 16:00	ירצחיות בתשעהباب לציון חיסול קהילות זגלמבה. בבית הקברות בנחלת יצחק, ת"א

* יכול לחול شيء בעקבות התהומות מזג האוויר. לפרטים נוספים
ניתן להתקשר לאולם הארגון במ"ר רביעי אחת"ג, טל': 03 5270919

המערכת: יונה קוּבוֹ-קוּטֶלִיצְקי, אברהם גריין, אלתר ולנֶר. פולנית – أنها צויאַקָּובְּסָקָה. עורך לשונית עברית – חנית רייטר-גיטלר.
עריכה לשונית אנגלית – איליה אַכְּדָבְּ-שְׁלִזְגֶּר. צילום – שמושן ישביין. עורך גרפית והדפסה – דפוס קוֹנִיאָקְ ת"א.

כתובת המערכת: ארגון קהילות יוצאי זגלמבה, פרישמן 23, ת"א 63561
מס' החשבון של ארגון קהילות יוצאי זגלמבה: בנק לאומי בית ים סניף מס' 861 33938/34

Zaglebie World Orgnization, 23 Frishman St., Tel Aviv 63561, Israel
For contributions: Bank Leumi of Israel, Branch No. 861, account No. 33938/34

אתר האינטרנט של ארגון יוצאי זגלמבה: zaglebie-world.org
דוא"ל: yonakobo@netvision.net.il